
**„SZÉP ÉRTELME FÖLDI DOLGAINKNAK”
VÉSZTŐ TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁRA**

„Szép érteľme földi dolgainknak” Vésztő Települési Értéktára

Szerkesztette: Csősz Ferenc

Vésztő 2021

**A kiadvány a Hungarikum Bizottság
és az Agrárminisztérium támogatásával valósult meg**

AGRÁRMINISZTERIUM

© Sinka István Művelődési Központ és Könyvtár
ISBN 978-615-01-2960-0

Szerkesztette: Csősz Ferenc

Fotók:

Sinka István Művelődési Központ,
Népfőiskola és Városi Könyvtár archívuma
Vésztői Digitális Fotóegyesület

Nyomda: Földesi Nyomda Kft, Békés – 2021

Bevezető

A 2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról, valamint a 114/2013. (IV. 16.) kormányrendelet a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról megjelenését követően 2013-ban a vésztői önkormányzat kezdeményezésére megalakult a Települési Értéktár Bizottság, mely egy széleskörű lakossági felmérést követően létrehozta Vésztői Települési Értéktárát. Az elsődleges cél az volt, hogy olyan értékek kerüljenek az Értéktárba, melyeket konszenzus övez a vésztőiek, vagy valamely helyi társadalmi csoport körében. A feltáró munkában tevékenyen részt vettek a helyi egyesületek, intézmények, egyházak, kisebbségi önkormányzatok, megteremtve így annak a lehetőségét, hogy valamennyi olyan vésztői hagyomány, építészeti, természeti és kulturális érték azonosítva legyen, mely jelen van a helyi emlékezetben. A Települési Értéktár meghatározott cél és koncepció mentén folyamatosan bővül, illetve az Értéktár Bizottság lakossági egyeztetés után új irányokat is próbál követni, melyek a helyi gazdaságfejlesztés követelményeit is figyelembe veszik.

A Vésztői Települési Értéktár bővítése meghatározott koncepció mentén történik, mely figyelembe veszi a város és a térség településfejlesztési stratégiáját is, mely előrevetíti a hagyományokon, értékeken alapuló gazdaságfejlesztésnek a lehetőségét. Egy helyi társadalom hatékony működését, önszerveződő képességét nagymértékben befolyásolja kulturális öröksége, hagyományrendszere, a művelődés és az oktatás iránti igénye, fogékonysága. A Sinka István Művelődési Központ, Népfőiskola és Városi Könyvtár jövőbeni működési stratégiájának fontos része a helyi és a térségi értéktárakon, a hagyományokon, a jelenbeli értékteremtésen, és az aktuális kulturális értékeken alapuló tudásátadás. Folytatni szeretnénk a megkezdett, sikeres értékfeltáró folyamatot, tapasztalatainkat átadni a Kis-Sárrét azon településeinek – Észak-Békésben, Hajdú-Bihar déli részén –, ahol még nem működik értéktár, vagy nincs kialakult koncepció a bővítés irányait illetően. Javasoljuk a térség önkormányzatainak, értéktár bizottságainak, hogy hozzuk létre a Kis-Sárrét Tájegységi Értéktárát, mely a jövőben kiemelkedő szerephez jutna a régió kulturális alapú gazdaságfejlesztésében, a helyi településfejlesztési stratégiákban. Az önkormányzatok, kulturális intézmények, helyi közösségek, civil szervezetek, vállalkozások közötti kulturális és közösségi alapon történő együttműködések szervezése, a helyi közösségek és értékek erősítése, valamint a helyi közösségfejlesztésen alapuló gazdaság fejlesztése teremtheti meg a térség hosszú távú, fenntartható társadalmi, gazdasági fel-emelkedését.

Vésztő – egy történelmi város a Kis-Sárréten

Vésztő Békés megye északi részén, a Kis-Sárrét térségben található. Közigazgatási határa északon a megye határral is azonos Sebes-Körös. A település egyik legfontosabb természeti adottsága a termőföld, melynek minősége a jó közepes és a terméketlen vad szik között változik. Vésztőt a legkorábbi írásos emlék 1350-ben említi először, Vejzetheu (Vejszető) néven. A szabályozatlan Sebes-Körös hatalmas kiterjedésű vízjárta elöntési területén található kiemelkedéseken települt meg az ember. A megélhetési lehetőséget alapvetően a halászat biztosította. Az egyik korabeli halfogó eszköz neve volt a vejsze, amiből a település neve vélhetően származtatható. A török uralom alatt a település elnéptelenedett és a Rákóczi szabadságharc leverését követően, 1713-ban történt meg az újbóli betelepítése a Hajdú-Bihar megyében lévő Bakonszegről. A betelepült lakosság megszervezte saját ellátását: vízimalmok létesültek a Sebes-Körösön, munkába álltak a helyi kézművesek, iparosok és beindult a mindennapi élet. A lakosság többsége református. A hitközség templomát 1782-83-ban építették fel és 1825-ben bővítették ki. Vésztő 1871-ben nagyközségi státuszt kapott. A vasúti közlekedés 1881-ben indult meg a településen. 1925 karácsony estéjén a Sebes-Körös jeges árvice zúdult a község északi részére, elpusztítva mintegy ezer lakást és tanyát. 1927-ben épült az első villanytelep, és 1928-ban fejeződött be az első „járdásítási” program. Az élénk agrárszocialista mozgalom jelenlétét jelzi, hogy 1943 februárjában itt tartották meg az I. Országos Földmunkás Kongresszust.

A második világháborút követő évtizedek fejlődésének menete a megye legtöbb településéhez hasonlóan írható le a gazdaság fejlődésétől kezdve, az infrastrukturális fejlesztéseken át, egészen a villanytelep, a víz-, a gáz-, a telefonhálózat kiépítéséig. 1982-ben fejeződtek be a Vésztő-Mágori ásatások. Az átadást követően a történelmi emlékhely egyre látogatottabbá és ismertebbé vált. A település egyik legfontosabb természeti adottsága a termőföld, melynek minősége a jó közepes és a terméketlen vad szik között változik. Ezeken többnyire hagyományos terménykultúrát termelnek. A szikes legelőkön legeltetési állattartás, elsősorban juhtartás folyik. Az állattenyésztésen belül a szarvasmarha- és a sertésenyésztésnek van még komoly hagyománya. A vidék gazdag lelőhelye a különféle vadon termő gyógynövényeknek is.

**VÉSZTŐ-MÁGOR
TÖRTÉNELMI EMLÉKHELY**

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLY

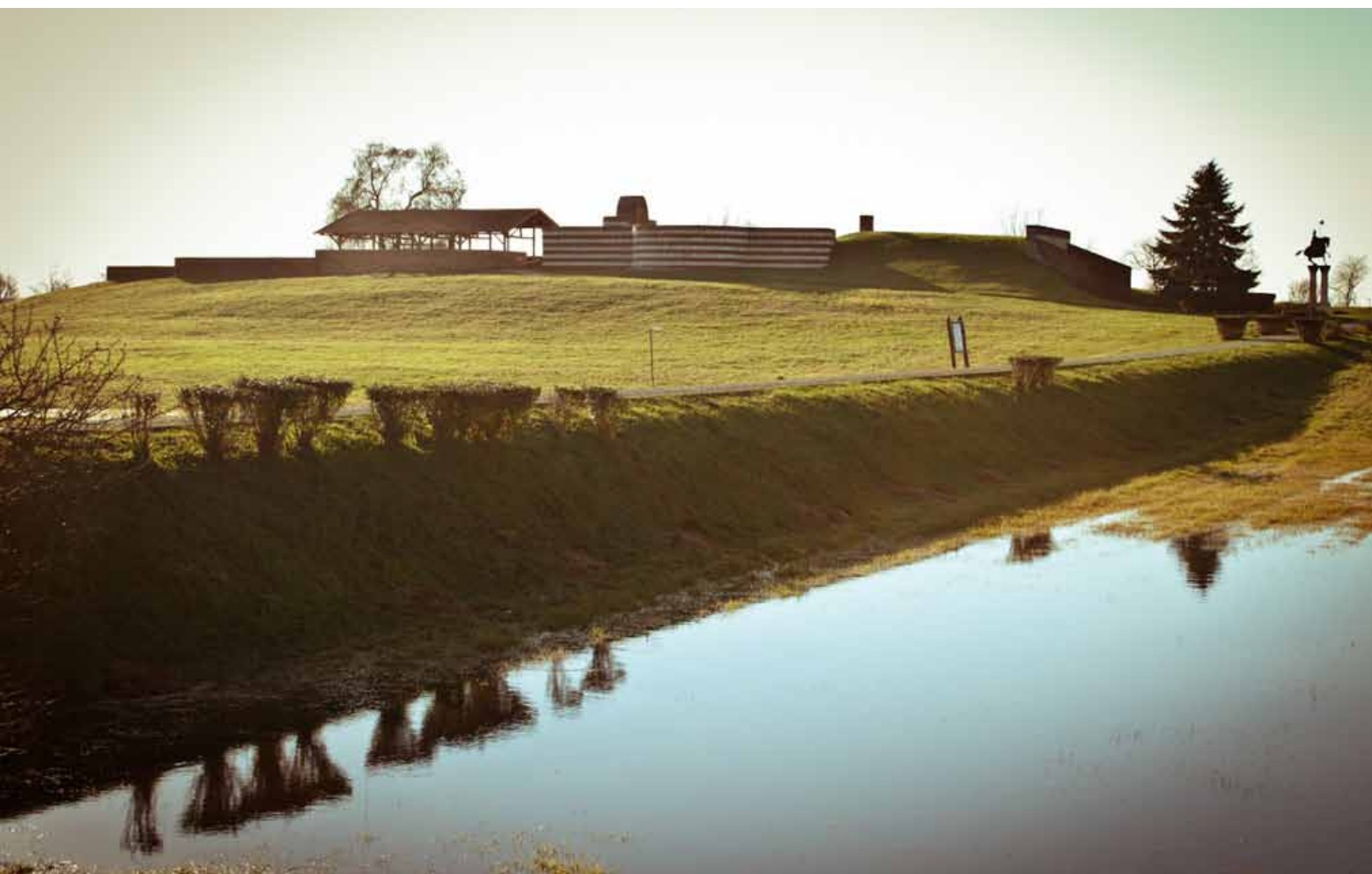
Vésztőtől öt kilométerre nyugatra, a Holt-Sebes-Körös bal partján két dombon áll a Kárpát-medence egyik legjelentősebb jelentős történelmi emlékhelye. 1970-ben Juhász Irén vezetésével kezdődött meg a Csolt-nemzetség monostorának feltárása, de a mélyebb rétegek érintésekor bronzkori telepmaradványok is felszínre kerültek. Az egyik földhalomba vágott szelvényben újkőkori, rézkori és bronzkori házak, hulladékgödrök, vermek, szabadtéri tűzhelyek, valamint az újkőkori és rézkori temetőrészletek is felszínre kerültek. A Csolt-monostor falainak műemléki konzerválására 1976-ban Istvánfi Gyula építésmérnök készített programtervet. 1979-ben kezdték meg a helyreállítást, amely 1982-ben fejeződött be. Az állandó kiállítás, 1982. augusztus 25-én nyílt meg, amely a domb történetét mutatja be, az újkőkortól a török hódoltság koráig. Az itt feltárt gazdag leletanyag az 1810-1812 között épített hatalmas Weinckheim borospincében került kiállításra.

A kettős domb északi részén az ásatási szelvény szilárd tetőszerkezetet kapott, amely alatt „L” alakú járdáról lehetett megnézni a domb keresztmetszetét adó rétegsorokat és leleteket. A hely kedvező földrajzi adottsága egymás után vonzotta ide az őskor népeit. Az egymást követően itt megtelepedő és kisebb- nagyobb megszakításokkal évezredekken át egy helyben lakó népek lakóházainak omladékából, valamint az egyes népek háztartási hulladékából tekintélyes vastagságú, 700 cm vastag, 9 építési szintre tagolódó kultúrréteg képződött. Időszámításunk előtt 3500-2600 között virágzó újkőkori civilizáció nyomai lelhetők fel. A szakálhádi és a tiszai kultúra idejéből házszinteket találtak. Életmódjukról mindössze az általuk készített cserépedények, kő- és csontszerszámok vallanak, hazai talaj-körülményeink között ugyanis csak ezek maradtak meg. A domb nyugati lejtőjén 27 újkőkori temetkezést tártak fel. Kr. e. 2600-2300 között élt kora rézkori tiszapolgári kultúra népessége 90-100 cm vastag telepréteget hagyott hátra, valamint 17 temetkezést. E sírokban is zsugorított testhelyzetben feküdtek a halottak DK-ÉNY irányba voltak tájolva. Kr. e. 1750-1300 között a bronzkori gyulavarsándi kultúra idején népesedik be a Mágori-domb. E békés időszak ismét egy virágzó paraszti életformát honosított meg. A bronzkoriak tágas, négyszögletes, cölöpvázaz sárfalú épületekben laktak. A középső bronzkor időszakát követő közel kétezer évből nincs nyoma itt a dombon az emberi életnek, feltehetően korunk intenzív mélyművelési technikája miatt.

A 10. században a Csolt-nemzetség (Vata) vette birtokába a mai Békés megye nagy részét. A feltárás alkalmával a templom területén építési periódusú alapfal maradványait találták meg. Az első templom a 11. század első felében,

a második felében egy román stílusú is épült. A 12. század közepén a templomot átépítették, ekkor készült el az „U” alakú kolostor is. E század végén egy teljesen új templomot építettek, ami háromhajós, pilléres bazilika. Feltehetően ebben a 14. század végéig bencés szerzetesek éltek. A 16. század végére a helység teljesen elpusztult, de ekkor még a monostor két tornya állt. 1810-1812 között a Wenckheim család pincét épített a dombra, s ezzel végleg eltűnt még a nyoma is a monostornak. Közép-Európában csak itt kísérelhetők nyomon egy helyen 5-6 ezer éves kultúrák, az első koporsós temetkezés és az új-kőkori dombon a kora Árpád-kori bazilika monostorral, kis körtemplommal a 12. század elejéről. Az egymás fölötti rétegek lakógödröket is rejtenek. Belsejüket összetört folyami kagylóhéjjal „meszelték” ki. Az emlékhely 993 hektáros védett területén bárányok, bivalyok, szürke marhák legelnek. Mellette szoborparkot szenteltek a népi íróknak. Valaha itt legeltette Sinka István, költő gazdája juhait.

A NÉPI ÍRÓK SZOBORPARKJA VÉSZTŐ-MÁGORON

A népi írók mozgalma a harmincas évek második felének meghatározó eszmei-politika mozgalma volt. A népi írók célja az egész magyar népet magába foglaló új nemzettudat megteremtése volt. Az irodalmat a társadalmi cselekvés eszközének is tekintették. Egszerre kívánták elősegíteni a Trianon utáni magyarság nemzeti és szociális felemelkedését. Ez a küldetéstudat kapcsolta össze az esztétikai irányultságuk szerint egymástól erősen különböző alkotókat. Ennek érdekei szerint értékelték újra történelmünket és irodalmunkat. Ennek jegyében tárták föl műveikben a magyarság életének addig ismeretlen tartományait.

A Sárret, a Viharsarok méltán bölcsője ennek az egyedülálló szellemi mozgalomnak, hiszen innen indult Sinka, Szabó Pál, Barsi Dénes, Erdélyi József, itt jött létre a Kelet Népe folyóirat, Békésből származik Püski Sándor, könyvkiadó, az egyik legnagyobb támogatójuk. Vésztő város 1986-ban alakította ki a szoborparkot, mely két-három évenként folyamatosan bővül, jelenleg húsz szobor alkotja a magyar irodalomtörténet kivételes pantheonját: Barsi Dénes, Bibó István, Czine Mihály, Erdei Ferenc, Erdélyi József, Féja Géza, Györfly István, Hegyesi János, Illyés Gyula, Kardos László, Kodolányi János, Kovács Imre, Nagy László, Németh László, Püski Sándor, Simándy Pál, Sinka István, Szabó Pál, Tamási Áron, Veres Péter.

Barsi Dénes

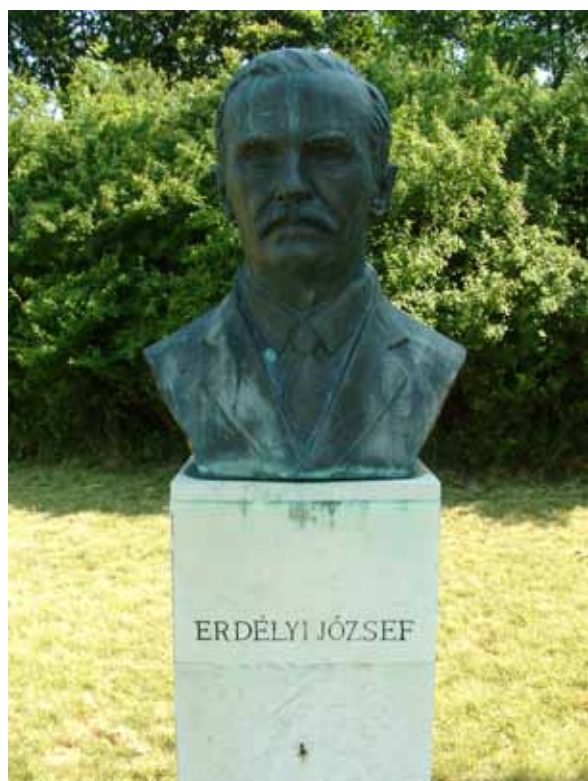
Bibó István

Czine Mihály

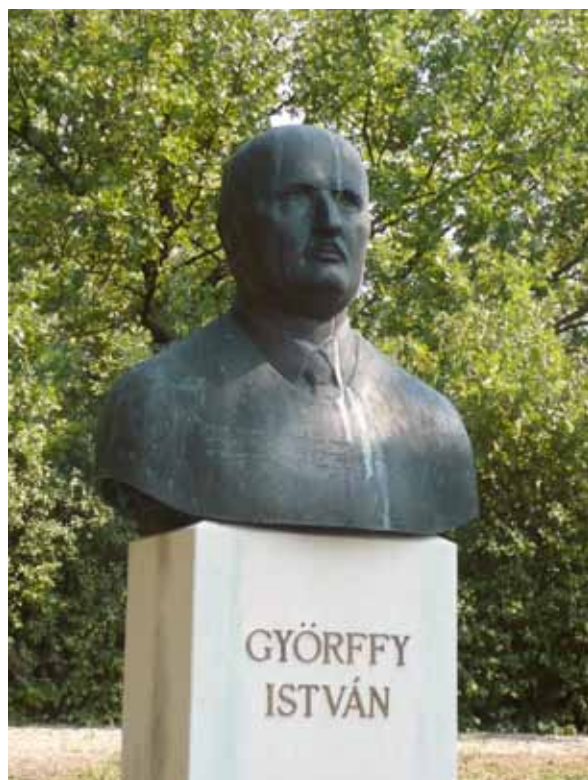
Erdi Ferenc

Erdélyi József

Főja Géza

Győrfy István

Hegyesi János

Illyés Gyula

Kardos László

Kodolányi János

Kovács Imre

Nagy László

Németh László

Püski Sándor

Simándy Pál

Sinka István

Szabó Pál

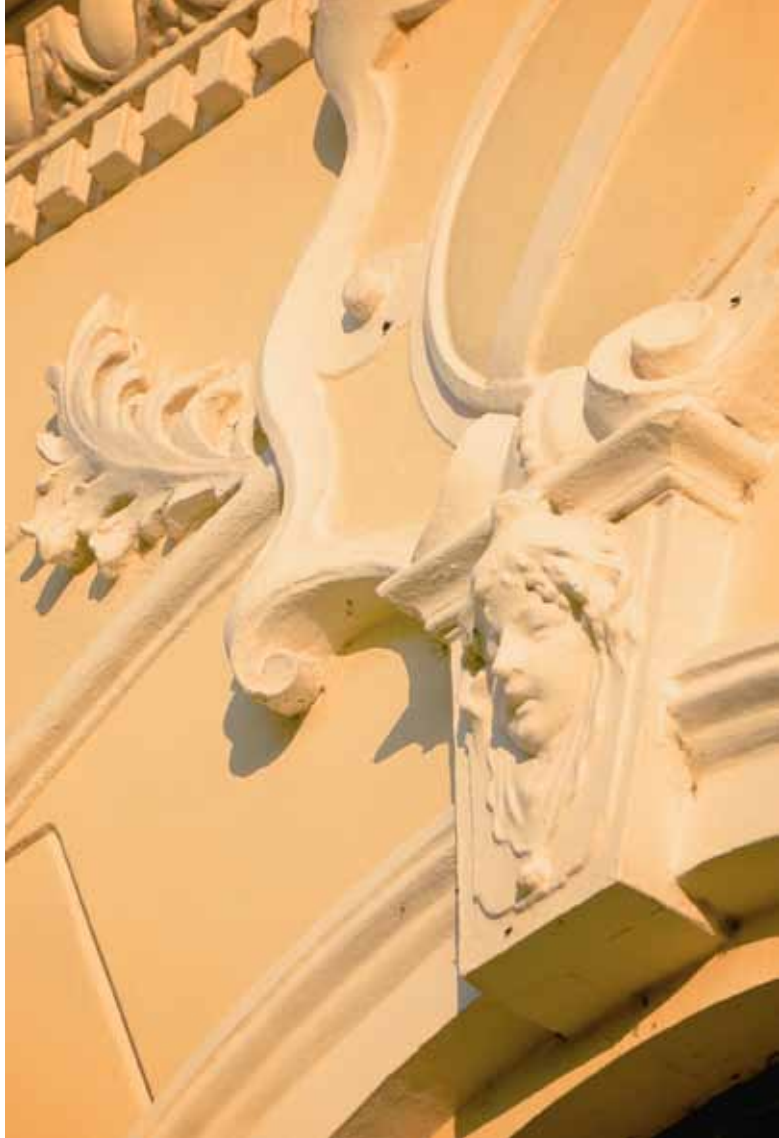
Tamási Áron

Veres Péter

A VÉSZTŐI VÁROSHÁZA

A XIX. század végén és a XX. század elején az egész országban hatalmas építkezések voltak, ekkor épült az Országháza, a Vásárcsarnok, új hidak, utak, vasutak, és sok más hasonló épület és építmény létesült abban az időben. Vésztőn az új községháza építésének két oka is volt. Az egyik, hogy a községházának addig helyet adó épület régi és korszerűtlen volt, amit bizonyít az is, hogy az új felépültét követően lebontásra került. Ezért már az 1880-as évek végén '90-es évek elején döntött a község képviselő-testülete arról, hogy évente letétbe helyez egy bizonyos összeget, amelyből néhány év múlva elkezdődhet az építkezés. A másik ok pedig meg is gyorsította a megvalósítást, hogy a parlament 1894 őszén elrendelte a születés, házasságkötés és halálozás állami anyakönyvezését, s az anyakönyvi hivatal Vésztőn nem volt hova tenni. Természetesen más gondok is voltak ekkor tájt Vésztőn, amelyek megoldásra vártak. Így például az óvodások is kinőtték az óvodájukat és a csendőrségnek sem volt megfelelő helye, valamint az orvosnak és a jegyzőnek sem tudtak szolgálati lakást biztosítani. S ha már építeni kellett eleink csokorba fogták ezeket a gondokat, s egy huszárvágással többet is megoldottak közülük. „Új községház építési pénz-

tárt” létesítettek, melyet évenként 500.-Ft hozzájárulással gyarapítottak. Az épület tervezésére pályázatot írtak ki, melyre 29 pályamű érkezett. Az első díj (750 Korona) Szuhy József, míg a második díjat Opaterny Flóris (250 Koronát) kapta. Nagyon gyorsan felépült, hiszen már 1903 év végén egy részét már használatba is vették. Ma műemlék jellegű épület, melynek stílusa neoreneszánsz. 1905. december 7-én az előjáróság elfogadta a Tiszai Géza kir. mérnök, mint hatósági szakértő által előterjesztett jegyzőkönyvet, amely már az új község háza, óvoda, és csendőrlak-tanya utó felülvizsgálatáról szól. A Község háza felépítéséhez a település tehetősebb polgárai is hozzájárultak. A kapubejáratnál sokáig tábla hirdette a község háza építésére adományozók nevét, mint pl. Wenckheim Friderika, Wenckheim Lajos, Weinckheim László, Kiss Mihály, Ökrös Zsigmond, Pardi család stb. 1950-től a rendszerváltásig a község háza „tanács háza” lett, majd – a várossá válásig – ismét község háza. A 115 év alatt több alkalommal renoválták, végeztek állagmegóvó felújításokat. Ma a főtéren meghatározza a városképet, a vésztői számára talán a legemblematikusabb helyi műemlék.

A VÉSZTŐI REFORMÁTUS TEMPLOM

A XVIII. század végén II. József türelmi rendelete lehetővé tette a templomépítést a protestánsok számára is. A Vésztői Református Eklézsia élt ezzel a lehetőséggel, így került sor új templom építésére, mely 1782. augusztus 21-től 1783. november 9-ig épült, és november 12-én tartották benne az első istentiszteletet. A templom építése a hívők példamutató áldozatvállalásával valósulhatott meg ilyen rövid idő alatt, úgy, hogy egyetlen fillér adósság sem maradt.

A késő barokk stílusú templom hossza 45 méter, szélessége 13,36 méter, belmagassága 9,5 méter, a kupolával együtt 10,5 méter egyhajós, homlokzat előtti toronnyal. 1797-ben készülődtek a toronyépítéshez, melynek fundamentumát ugyanazon év szeptember 14-én tették le. Linzbauer gyulai kőműves vezette a munkálatokat. 1799-ben a toronyablakok zsalui és az óratábla lefestése készült el, és a kőgombok, majd 1801-ben a toronyórát vették meg. A torony magassága a gömbbel együtt 42,05 méter. Jellemzősége, hogy a toronyszinten boltozott, tűzbiztos kamarákkal rendelkezik. Ez annak idején a gyülekezet magtárául szolgált. A templomot 1784-ben új bútorzattal rendezték be. Hatvani Sámuel hódmezővásárhelyi asztalos készítette a szekrény alakú úrasztalát, négy ületes papi széket, öt csapat templompadot, három szárnyas ajtót és egy közönségeset. Mindezt diófaszínűre festették. A padok copf stílusúak klasszicista díszítéssel. 1825-ben a templomhajót bővítették, ekkor készült az orgona, a karzat feletti boltozat és az oldalrészek. 1827-ben a templom külső és belső tatarozása történt, valamint a szélvész által megrongált toronysüveget javították meg.

A XX. században nagyobb arányú felújítási munka 1967-ben volt, amikor a gyülekezet fennállásának 400 éves évfordulóját ünnepelte. 1983 és 2000 között kilenc alkalommal történt felújítás, renoválás, módosítás a templom külső-belső felületén. A 90-es évek közepén alakították ki a toronygalériát, amely alkalmas – kis méretben – múzeumi tárgyak, műalkotások bemutatására.

A VÉSZTŐI REFORMÁTUS TEMLOM SZÓSZÉKE

A vésztői református templom szószék és 1828-ban készült, páratlan művészi mestermunka. Anyaga tölgyfa, a lépcsőfeljáró, a Mózes szék és a szószék alja fenyő, ornamentikája hársból készült. A gyülekezeti tér északi oldalán elhelyezkedő szószék három egységből áll: szószék az igehirdetés helye, fölötte a hangvetővel, a lépcsőfeljáró, a Mózes szék. A szószék semmilyen szerkezeti egységet nem alkot a hangvetővel. A hangvető tölgyfából készült, párkányzata profilozott lécekből áll. A párkányzat alatt hársfából faragott ökörszemes díszítés fut körbe. Alsó peremén lelógó fríz-szerűen végigfutó faragás látható. Mennyezete keret-betétes szerkezetű, és belső élét vékony, faragott, aranyozott lécz zárja le. A betét egyszerű, tömör deszkalapokból áll. A hangvető négy sarkát és az ívesen kiugró tetejét öt faragott váza díszíti. A mennyezet alatt a fal síkjában két aranyozott pilaszter közötti mezőben ez olvasható: *Császári Királi Kamarás Gróf Wenckheim Ferentz s Hitvesse Csillag Keresztes Dáma Született Pálffy Borbála Készítették.*

A szószék oldalai szintén keret-betétes szerkezetű elemekből állnak, melynek sarkai kissé csapottak. A csapott sarkokat egyszerű, aranyozott pilaszter díszíti. A betét elején a készítés évszáma – 1828 –, amit rátét díszítésként faragott, aranyozott koszorú vesz körül. A szószék alsó része ívesen kiképzett. A szószék profilozott párkánya alatt aranyozott faragás fut körbe, ez a díszítő elem fut tovább a lépcsőt borító oldalakon.

A szószék közel két évszázada jelentős szerepet tölt be a Vésztőn hitüket gyakorló reformátusok életében. A Wenckheim család készítette a vésztői reformátusok számára, amelynek birtokai voltak a településen.

CELIK AIT KIRALYKAROLCS
GRÖF WERANICH EREDETE
HITVESSE
CELLAG KERESZTES DÁMA
MILLETI GRÖF PALYI BORJA
KISZITTETÉK.

1828.

A VÉSZTŐI REFORMÁTUS TEMPLOM ORGONÁJA

A vésztői református templomban lévő orgona 1900-ban készült Angster Jakab és Fia pécsi orgonakészítők műhelyében. Ezért úgynevezett Angster-orgona. Az Angster Orgona- és Harmóniumgyár 1867-1949-ig működött Pécsen, melyben a család öt férfitagja nyolc évtized alatt 1300 orgonát és 3600 harmóniumot készített. Az idősebb Angster, aki a Francia Akadémia tagja is volt, kora legnevesebb orgonakészítőitől tanulta meg a mesterséget, elsősorban a párizsi Notre Dame orgonájának építőjétől, Aristide Cavaillé-Colltól. A ma is működő Angster orgona használata színesebbé, meggyengítőbbé teszi a hitgyakorlást és gazdagítja a hívek lelki életét.

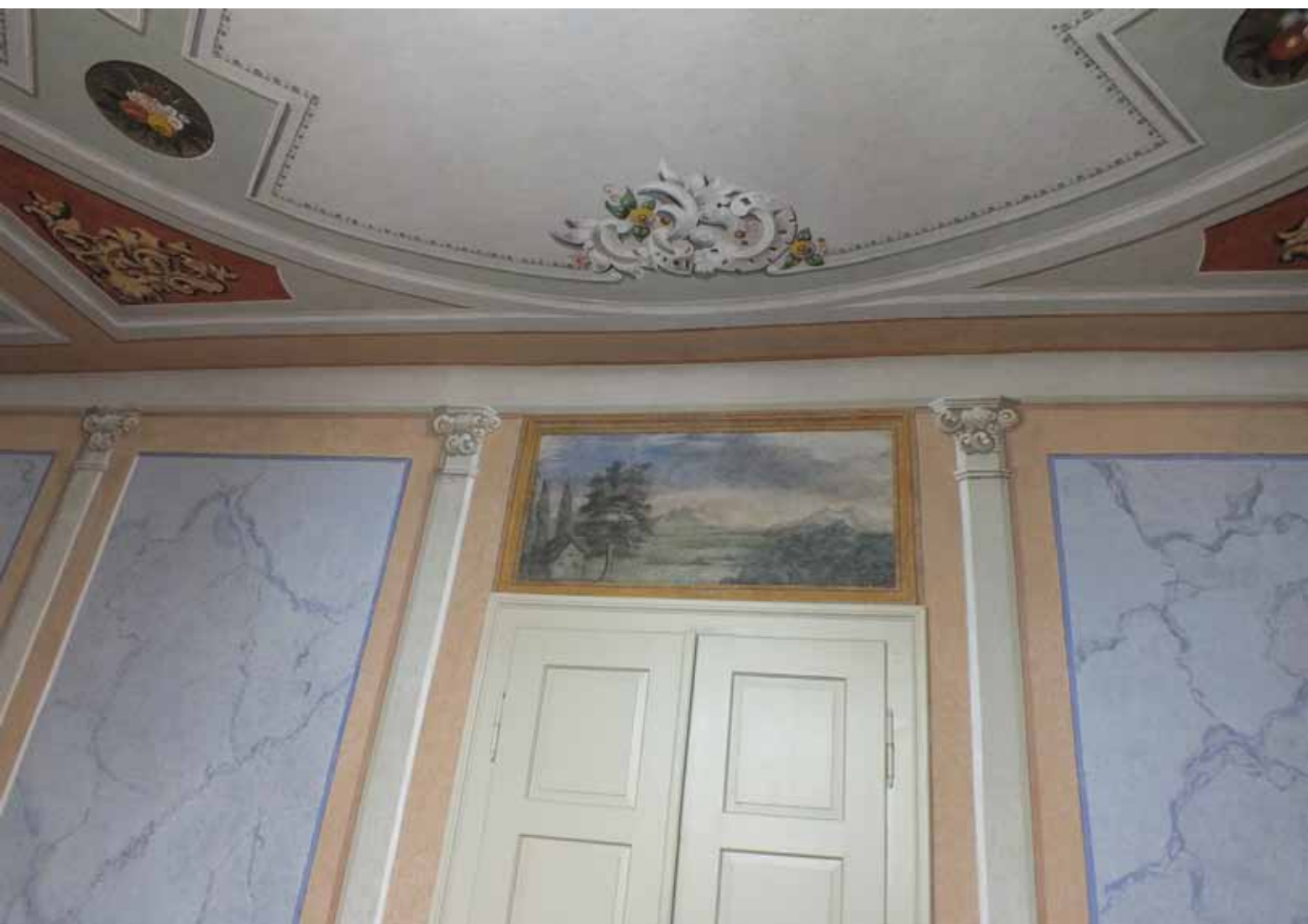
A VÉSZTŐI REFORMÁTUS PARÓKIA DÍSZTERME

Az 1785-ben, kora-klasszicista stílusban épült, jelenleg szeretetotthonként működő református parókia az 1783-ban felszentelt református templommal szerves egységet képez. Az L-alakú épület utcai frontja teljes egészében, udvari homlokzatai és belső terei részben őrzik az alföldi, népies klasszicizmus eredeti építészeti kialakítását. A nagyterem mennyezetfreskója ismeretlen mestertől, valószínűleg az 1825-30 körüli időszakból származik, s gipszstukkót utánzó díszítőmotívumok mellett négy katonafigurát is ábrázol. Az épületen 1993-ban – a tetőszerkezet kivételével – elvégezték a legfontosabb felújítási munkálatokat. Az épület egyedülálló értéke a nagyteremnek mennyezetfestése. A téglalap alapterületű (9x6 m) mennyezet három részre tagolt. Középen négyzet alapon, zöld pálcákkal négy részre osztott kör alakú mező található, melynek közepén gazdag, gipszstukkót utánzó, plasztikus hatású rozetta bontakozik ki. A rozettából kis színes levélkék és indák nyúlnak ki. A köríven szimmetrikusan négy hasonló plasztikus festés található. A körívek között lévő zöld mezőbe tarka virágcsokrokat festettek. A mezőket vonalazás és zöld patronminta keretezi. A négyzet és a körmező által kivágott sarkokba vörös alapon okker színnel festett plasztikus minta került. A körív két oldalán lévő, egy-egy, nyújtott téglalap alakú mező további három részre tagolódik. A széles mezőkben színes, leveles-virágos keretezésben katonafigurák állnak. A vésztői református templom és parókia Erdély Sámuel lelkeszsége idején (1780-93) épült: Az építkezések a II. József uralkodásával, az általa kinyilvánított vallási türelemmel összefüggő református építési hullámhoz kapcsolódnak. A 18. század végén és a 19. század elején az alföldi mezővárosokban egyre-másra épültek neves tervezőkhöz köthető, a népi és a nagy építészeti stílusok találkozását mutató egyházi épületek. A vésztői parókia is ezen épületek sorába tartozik. Az épületről az építési dátumán kívül nem találhatóak adatok, annyi azonban bizonyos, hogy egészen 1993-ig parókiaként működött. A nagyterem mennyezetét díszítő freskókat – stílusuk alapján – 1825-30 körül festhették, egyedi stílusban (mivel a viseletek és fegyverzetek alapján a magyar történelem egyes korszakait képviselő, idealizált, nem konkrét figurákat jelenítenek meg) nemzeti értéket hagyva az utókor számára. A templomot 1783-ban szentelték föl, s a mögötte található parókiát levéltári adatok tanúsága szerint 1785-86-ban építették.

A „BAGOLYVÁR”

A vésztői Bagolyvár szerepel Magyarország Műemlékjegyzékében, védettségi törzsszáma: 9457. A műemlékjegyzék szerint a boronafalu villa tervezője Kós Károly, az építtetője Petrovski György ügyvéd. A Bagolyvár Vésztőn a Holt-Sebes-Körös jobb partján helyezkedik el természetközeli környezetben. Az épület terveit az ügyvéd maga rendelte meg Kós Károlytól, miután 1924. augusztus 25-én megvásárolta a telket. Az építkezés késett, mivel 1925 karácsonyán a Sebes-Körös árvize elönti az egész területet. 1928-ban kezdődött az építkezés és a feljegyzések szerint az építőanyagokat Erdélyből szállították vasúton, az épület köveit például Kézdivásárhelyről. Visszaemlékezők szerint „...leborították az építőanyagokat a kövesre és nem lehetett tőle elférni”. A növényeket, a kert fáit is Erdélyből vásárolták. Az épületet különböző fajtájú nemes rózsák vették körül (erről kapta a szomszédos utca a nevét, Rózsa u.), melyek késő ősziig nyíltak a fenyők között. Az udvaron lévő egykori szökőkút az épülettel egy időbe készült. A térségben egyedülálló épület, magán viseli Kós Károly, a XX. század egyik legnagyobb hatású építésznek stílusjegyeit. Jelenleg felújításra vár, mely előreláthatólag 2018-ban valósul meg az önkormányzat által elnyert pályázati forrásokból.

VÉSZTŐI FAKISZ HÁZAK"

Kantaleva

20

1925 karácsonyán árvíz sújtotta a település északi részét, melynek következtében ezen a településrészen alig maradt egy-két ház állva. A FAKSZ v. FAKISZ házakról elég kevés ismeretanyag áll rendelkezésünkre, de biztos, hogy az árvíz után épültek, valószínűleg Kós Károly készítette a títusterveket, ekkor kaphatott megbízást a Bagolyvár tervezésére is.

Az építkezést az állam az úgynevezett FAKSZ kölcsönből (Falusi Kislakások Építő Szövetkezet) kezdte szervezni, illetve több mint tíz darabból álló vésztői árvizes képeslapot bocsájtott ki, és az ebből befolyt összeget is támogatásra fordította. Ez a kölcsön vagy hitel (FAKSZ) viszont nem készpénzben, hanem építőanyagban állt a lakosok rendelkezésére. Innen származik az elnevezés is. Az újjáépítéshez hallatlan összefogással nemcsak Magyarországról, hanem külföldről is érkeztek támogatások, ami a térség országgyűlési képviselőjének, Temesváry Imre szervező munkájának köszönhető. Ezért kapta meg a községtől a díszpolgári címet. Az építkezések már az árvíz követő tavasszal megkezdődtek. Az építkezéshez az Országos Nép- és Családvédelmi Alap is hozzájárult, ezért kapták az ONCSA-házak elnevezést is. Nagyon sok ház épült a fent említett támogatások révén Vésztőn. A házak jellegzetessége az, hogy az alap és alaptól felfele 1,5 m magasan terméskőből építették a falakat, így védelmet biztosított egy újabb árvíz idején. Az egész településrész aránylag rövid időn belül újjáépült. Magyarországon azóta nem készültek hasonlóak.

KOTI UT
17

**A HOLT-SEBES-KÖRÖS
VÉSZTŐ-MÁGORI SZAKASZA”**

A Holt-Sebes-Körös Vésztő lakóinak életét sok szempontból befolyásolta. Szerves része történelmünknek, generációk sokaságának gyermekora kötődik hozzá. A Holt-Sebes-Körös a Tiszántúl egyik vízrajzilag erősen meghatározott részén, a Körösök vidékén található, a Kis-Sárrét területén.

A Sebes-Körös volt medre ma egy belvízcsatornává alakított holtág a Sebes-Körös déli partján, amely átfolyik a Vésztő-Mágor természetvédelmi területein és a Biharugrai Tájvédelmi Körzeten, illetve három település: Biharugra, Okány Vésztő belterületén és Zsadány közigazgatási területén. A Holt-Sebes-Körös vízellátása a Sebes-Körös-ből történik, ami a vízutánpótlás nagy lehetősége és a vízrendszerben így közvetlen kapcsolat van, ami az ökológiai folyosó szerepét adja és emeli ki holtágnak. Az 1800-as évek közepéig a Sebes-Körös beleveszett a Kis-Sárrét mocsarába, a túlfolyás pedig Köröstarcsánál érte el befogadót, a Kettős-Köröst. Körülbelül 4 mérföld hosszú és 2 mérföld széles lápvídeket táplált, melyet több mellékágon keresztül hagyott el, egyike ezeknek a Holt-Sebes-Körös volt.

A 19. század előtt a gazdálkodás szempontjából a Körös-völgyben a vizek hasznosítása nádtermelésként volt jelentős, ezen túl a vadászat adott megélhetési forrást. A halászat, a fokgazdálkodás ezekre az évekre fokozatosan elvesztette jelentőségét. Igény keletkezett az ármentesítésre, a mezőgazdasági területek kiterjesztésére, a folyók szabályozására. A Körösök vidékének vízrendezési munkálatai még a nagy folyók szabályozása előtt zajlottak. A Sebes-Körösön Nagyvárad és Körösszakál között az 1855-ben módosított terv szerint 12 átmetszést építettek, majd innen a Kis-Sárrét mocsarában 40 kilométer hosszú medret ástak Körösladányig. Elhagyott folyása a Holt-Sebes-Körös, Biharugrán, Okányon és Vésztőn át kanyarogva Fokköznél találkozik az élő Körössel.

A Sebes-Körös új medret kapott, és a régi meder egészen Körösszakáltól a Berettyó Sebes-Körösbe ömlése előtti újbóli találkozásig (Körösladányig) elvesztette vizét. A holtág rendkívül gazdag élővilágú. Védett növényei a rucaöröm (*Salvinia natans*) és az európai vöröskönyves sulyom (*Trapa natans*). A gerincesek közül a kételtű és hüllőfauna kiemelkedő, tarajos gőte (*Triturus cristatus*), pettyes gőte (*Triturus vulgaris*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári béka (*Rana arvalis*), kecskebéka (*Rana esculenta*), vízisikló (*Natrix natrix*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*). Védett halfajok a halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vágó csík (*Gobitis taenia*). Fellelhető madarak: kis kócsag (*Egretta garzetta*), szürke gém (*Ardea cinerea*), bakcsó (*Nycticorax nycticorax*), kis vöcsök (*Tachybaptus ruficollis*), és még számos vízi szárnyas. Az emlősök közül legjelentősebb képviselő a vidra (*Lutra lutra*). Fokozottan védett állatok közül a haris (*Crex crex*) az ártéri réteken, a kuvik (*Athene noctua*) az állattartó telepeken fordul elő.

© Foto: Kis Gábor

© Foto: Kis Gábor

SINKA ISTVÁN MUNKÁSSÁGA

„Születni, Szalontán születtem a Nagy-Csegőd utcában, a Bozsár-féle házban. Anyám vallomása szerint az érthetetlen dolgok egész sora történt, amikor születtem” – írja önéletrajzi vallomásában Sinka István, aki 1897. szeptember 24-én, hidegen záporozó éjjelen jött a világra. A költő apja, Sinka János régi bihari ridegpásztor család sarga, hallgató, nagy termetű ember volt, aki szerette a könyveket. Anyja, Nucz Erzsébet a Nagyszalontához közeli Madarász község valamelyik pusztájának zsellérházából került a szomszédos városba. Házasságukból három fiú, János, Ferenc, István, és egy lány, Erzsébet született. Sinkák nagyon szegények voltak. A költő szülőháza egyetlen pillanatig sem volt a család tulajdonában. Bár a Sinka-család csak néhány évig lakta az ingatlant, ezt a tényt a költő mégis versben örökítette meg: „kicsi juhász kunyhó / ölelgeti Bihar. / Onnan jöttem én a / népem álmaival.”

A kis Sinka István mindössze 9 éves volt, amikor édesapja elhunyt, de megörökölte apja olvasási hajlamát, nagy buzgalommal olvasott, s így „sodródott” a költészet felé is. A Fekete-Körös mentén Hórinzásban, amely Erdőgyarak és Vadász között található ismerte meg az 1900-ban született Papp Piroskát, akivel 1919-ben Erdőgyarakon kötött házasságot. Vésztőre is feleségével költözött az 1920-as években. Házasságukból három fiú, János, Ferenc és Zoltán született. A vésztői évek a költő pályakezdés éveie is. Vésztőn írta, s innen küldte el a „Bánat az Alföldön” című versét a Magyar Falu elnevezésű hetilap pályázatára. Sinka versével első díjat nyert, s alkotása 1930. november 16-án jelent meg a Magyar faluban. Ez volt az első verspublikálása.

Az első nagy, önálló költői estjét 1933. május 24-én a vésztői kaszinóban rendezték meg. Megnyitó beszédet Rác József tanító mondott, Szász Gusztáv a polgári iskola igazgatója a magyar líra fejlődéséről tartott előadást, Barsi Dénes a költő munkásságát méltatta, Török József tanító Sinka verseket szavalt, Karakas István és Katona Sándor népdalokat énekelt. Azt hogy az esten hányan voltak nem tudjuk, de az sokatmondó, hogy a közönség soraiból, hatvanan jegyezték elő a költő előkészületben lévő verseskötetét.

Sinka István költői tehetségére Gönczi Béla, Vésztő akkori református lelkésze hívta fel Nagy Miklósnak, a szeghalmi Református Péter András Reálgymnázium igazgatójának a figyelmét. Így jelenhetett meg Féja Géza előszavával 1933 decemberében Sinka István első önálló kötete, a Himnuszok Kelet kapujában című.

Sinka István 1936 végén - felesége halálát követően - a vésztői házat eladta, és elhagyta a települést. A továbbiakban már legtöbbször Budapesten élt. Még további két alkalommal nősült - 1937-ben Péczely Katalinnal, 1957-ben Szin Mária Magdolnával, s hol sikerek, hol elhallgattatások jellemezték irodalmi életét.

Sinka István 1969. június 17-én este hunyt el. Június 24-én végakaratának megfelelően csendben, a Farkasréti temetőben temették el. Veres Péter így búcsúzott barátjától: „Sinka Pista, én veled nem vitatkozom. Azt hagyta ne legyen beszéd, így hát nincsen beszéd. De mi még találkozni fogunk – a magyar nép szívében”.

Azzal, hogy a költőt 1969-ben eltemették, csak a teste távozott. Felbecsülhetetlen értékű irodalmi munkássága, mindmáig fennmaradt. Sőt halála után elkezdődött Sinka István utóélete. Előbb vésztői lakóháza kapott emléktáblát már az 1970-es évek elején, majd 1987-ben emlékszobát avattak neki egykori lakóhelyén, Vésztőn. Ugyanitt a művelődési központ az ő nevét vette fel. Az első és egyetlen egészalakos szobrát 1988-ban avatták fel. Posztumusz Kossuth-díjjal 1990-ben tüntették ki. Az a vésztői utca ahol egykor a költő élt, már évtizedek óta a Sinka István nevet viseli. A kerek Sinka évfordulókon nagy rendezvények keretében emlékezik meg Vésztő egykori nagy fiáról. Minden évben születési évfordulója környékén pedig Sinka-napokat tartanak a sárréti városban. A Sinka István Művelődési Központ 25 éves fennállásának évfordulóján Vésztő Város önkormányzata posztumusz díszpolgári címet adományozott a költőnek.

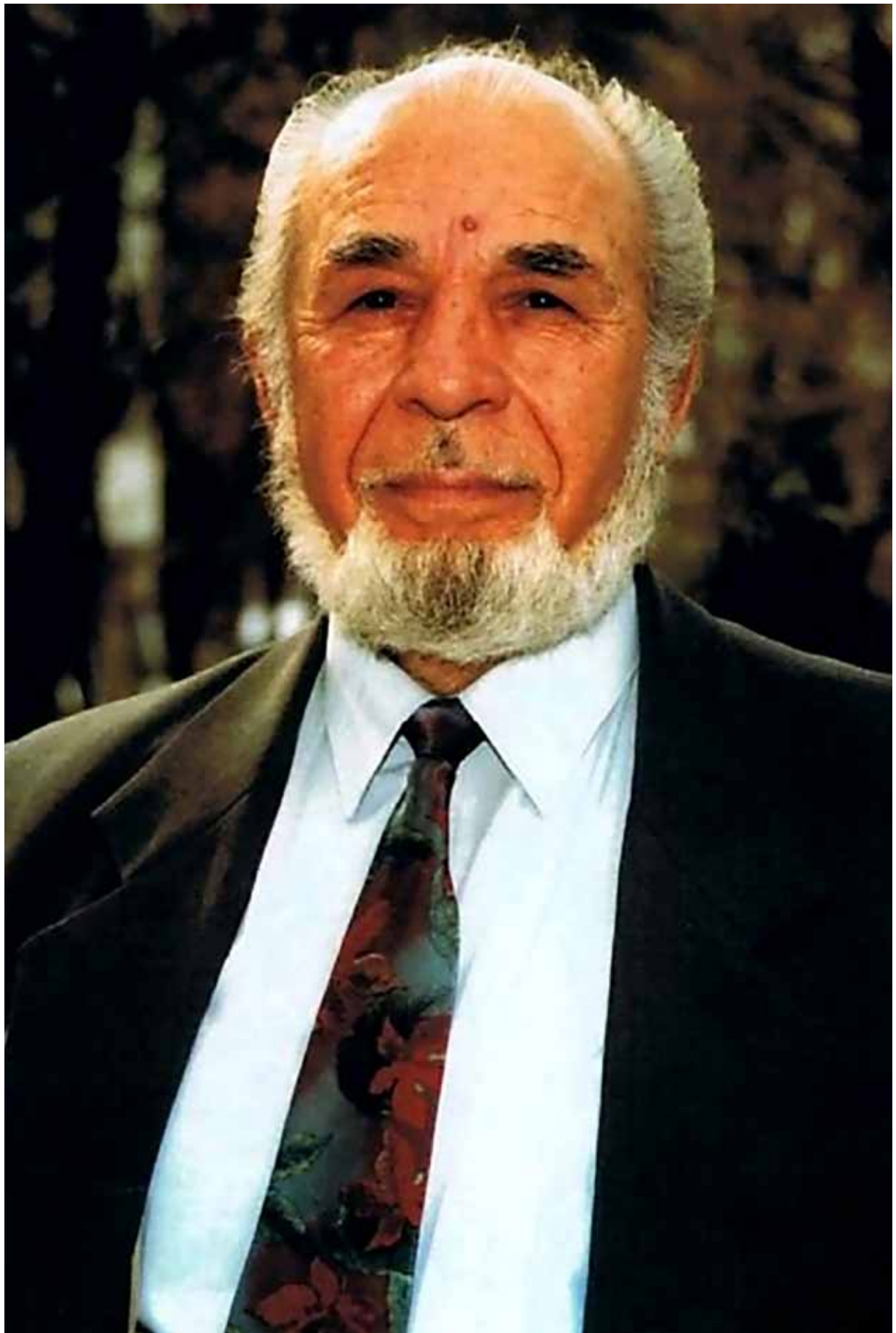

LAKATOS MENYHÉRT MUNKÁSSÁGA

Lakatos Menyhért 1926-ban Vésztőn született, és 2007-ben halt meg Budapesten. 1954-ben a nagykőrösi népi kollégium általános mérnöki szakán végzett és a szeghalmi járási tanács igazgatási osztályvezetője lett. 1955-62-ben Szarvason és Nagykőrösön üzemmérnök, 1964-től a Cigány Téglagyár igazgatója volt. 1969-től a Magyar Tudományos Akadémia szociológia kutatócsoportjának ciganológiai munkatársa. 1973-tól szabadfoglalkozású író. 1988-tól a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének elnökévé választották, számos magyarországi cigány társadalmi és kulturális szervezetben is tevékenykedik. Írásait rendszeresen közölte a Romano Nyevipe, a Cigány Kritika, a Rom Som, de más folyóiratok is. 1977 márciusában a Déryné Színház mutatta be az Akik élni akarnak című két részes színművét. Munkásságáért 1976-ban Füst Milán-díjat, 1976-ban és 1993-ban József Attila-díjat kapott, 1986-ban a Munka Érdemrend arany fokozatával, 1999-ben pedig a Magyar Köztársaság Babérkoszorújával ismerték el a hazai cigányság kulturális életében és a magyar kultúra terén szerzett érdemeit. 2006-ban Vésztő Város díszpolgári címmel tüntette ki. Lakatos Menyhért életének egy részében nap mint nap tanúja volt a cigányság mindennapi nyomorúságának. Tapasztalta azt, hogy a mélyszegénységben élőknek esélyük, sőt reményük sincs a minőségi életre. A rendszerváltás legfőbb vesztesei a cigányság. Iskolázatlan, képzetlen emberek küzdenek a napi megélhetésért. Lakatos Menyhért minden egyes művében a cigány hagyományokat helyezi előtérbe.

Az író több irodalmi műfajban is – vers, mese, regény, elbeszélés – maradandót alkotott, írt gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt. Művei irányt mutathatnak a felnövő cigány nemzedék számára, ő maga is példaképe a nemzetének. A „Füstös képek” című, a „cigány világot” belülről bemutató regény ma már fogalommá vált a cigányságot kutató szakemberek körében. 1975-ben, a regény első kiadásának megjelenésekor sokkolta a cigány és nem cigány olvasókat egyaránt. A művet napjainkban már 20 országban adták ki. Az író tulajdonképpen a cigány próza megteremtője.

- Füstös képek (regény, 1975)
- Angárka és Busladarfi (mesék, 1978)
- A hét szakállas farkas (mesék, 1979)
- A paramisák ivadékai (kisregény, 1979)
- Az öreg fazék titka (mese, 1981)
- Csandra szekere (elbeszélések, 1981)
- Akik élni akartak (regény, 1982)
- Hosszú éjszakák meséi (mesék, 1995)
- A titok (elbeszélések, mesék, 1998)
- Tenyérből mondtál jövődöt (versek, 1999)

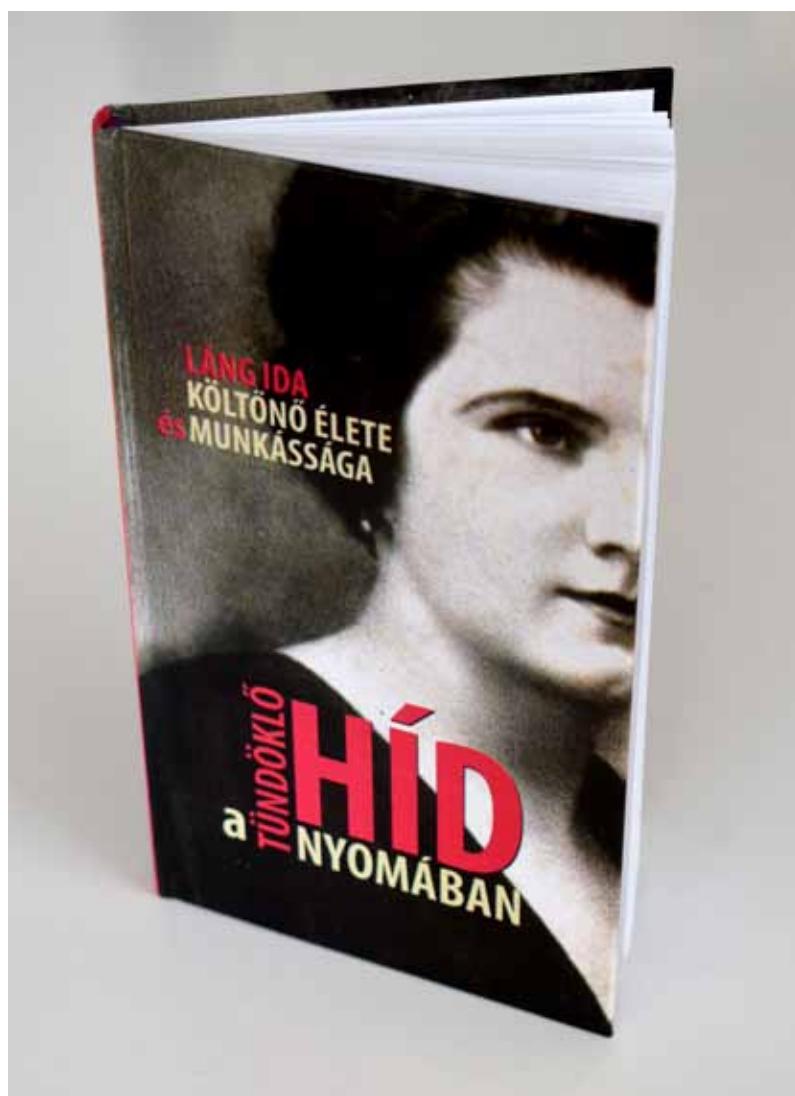

PARDI ANNA MUNKÁSSÁGA

Pardi Anna 1945. április 12-én született Vésztőn, költészete a legjelentősebb irodalmi munkásság, mely Sinka István és Lakatos Menyhért óta Vésztőhöz kötődő személyhez fűződik. Egyetemi tanulmányait a Kossuth Lajos Tudományegyetemen kezdte meg. 1966–1971 között az ELTE BTK magyar-országi szakos hallgatója volt. 1972–1989 között üzemi lapoknál – többek között: FÓKUSZ – volt újságíró. 1989 óta szabadúszó újságíróként dolgozik. A költő első verseskötete 1971-ben jelent meg Távirat mindenkinek címmel. Azóta további öt verseskötetét adták ki, az utolsót 1988-ban Faustina emlékiratai címen. Pardi Anna mostanában inkább prózát ír, melyek szintén jelentős értéket képviselnek. 2011 után megjelent regényei: Stendhal fejfájásai (2011), Ludwig (2012), Ama titkok ragyogása (2013), Gogol és a sátáni evolúció (2014), A túlsó világ és Flavius (2015), Iszlenyov elragadtatása (2016).

LÁNG IDA MUNKÁSSÁGA

Láng Ida 1889-ben Vésztőn látta meg a napvilágot. Életművének a jelentős része egészen a legutóbbi időkig ismeretlen volt a nyilvánosság számára. A vésztői fakereskedő családból származó Láng Ida Eperjesen és a kulturális szempontból, akkor fénykorát élő Nagyváradon végezte tanulmányait és kezdte pályáját az 1900-as évek legelején. Alkotásai egy fiatal nő, majd később érett művész vallomásai az őt érintő, érdeklő világról, mesterien rejti toposzai mögé zsidóságát, mély érzéseit. Az 1910-es években lett a vésztői Láng Gyula fakereskedő és nagy műveltségű polgári iskolai tanár felesége. A vidéki elzártságban, egy, a líra iránt kevésbé fogékony világban, feleségként és anyaként kellett helytállnia, költőként és művészként igazán sosem kaphatta meg az őt illető helyet. Azt a magányosságot fogalmazza meg akkor is, amikor Levél Tomiból című prózai írásában Rómából távoli száműzetésbe küldött Ovidius tragikus művészi sorsára tesz utalást. Versei, regényei, tárcái és kritikái külföldi, fővárosi és vidéki lapokban jelentek meg, rendszeresen publikált a Magyar Asszonyban és Az Újságban. Ismert műgyűjtő volt, 1933 óta rendes tagja a Gyóni Géza Társaságnak. 1944 elején még megjelenhetett utolsó verseskötete, a Tündöklő híd, amely azonban már nem kaphatott elismerést, a súlyos beteg költőnőt családjával együtt a vésztői gettóba vitték be, állapotának romlása miatt a békéscsabai kórházba szállították. A kórházban nem maradhatott, a békéscsabai gyűjtőtáborba került, ahol családjától elválasztva, magányosan 1944 júniusában, a deportálás előtti napokban halt meg. Sírja a helyi zsidó temető hátsó parcellájában található, rajta a felirat csupán ennyi: Láng Ida – írónő.

METYKÓ GYULA HAGYATÉKA

Báza Barna: Metykó Gyula

Vésztőn, a Kossuth utca 39. szám alatti múzeumi kiállítóhelyen, az épület emeleti részén találhatók Metykó Gyula alkotásai, melyet 1988. június 5-én avattak, tehát már több mint negyedszázada látogatható. A festő 1907. január 4-én született a mai Kossuth utcában, iparos családba, harmadik gyermekként. A Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult festő szakon. Csók István osztályába járt, aki ajánlólevelében így jellemezte: „Metykó Gyula másodéves tanítványom, nem csak rendkívüli tehetsége, szorgalma és művészi hivatottsága révén egyik legkedvesebb növendékem, hanem mint komoly, szerény és jó modorú ifjú is rászolgál teljes szimpátiámra...”

Később tanára Glatz Oszkár lett s Metykó Gyula a festő szak mellett elvégezte a grafikai és freskófestő szakokat is. A Képzőművészeti Főiskola Kecskeméti művésztelepén Révész Imre irányításával végezte (1928-30) tanulmányait. Leginkább az alföldi táj ihlette meg ezen belül is Békés megye és a Sárrét. Széles ecsetkezelése és sötétebb tónusba hajló tájképpábrázolásai jellemzőek. Tanulmányúton járt Olaszországban, Ausztriában és Csehszlovákiában. Metykó Gyula bejárta a világot, látogatásokat tett Amerikába (Cleveland) és Ázsiába. Több portrét festett író-kortársairól (Sinka István, Ötvös Lajos parasztköltő stb.). 1935-ben Székely Bertalan-díjat nyert a Képzőművészeti Főiskolán. Náday Nagy Ferencsel közös könyve: Két művész, Költő és festő. 1935 óta rendszeresen részt vett budapesti kiállításokon, a Műcsarnokban, az Ernst Múzeumban, a Tamás Galériában, a Nemzeti Szalonban. Metykó Gyula életművének jelentős részét, 337 művet: festményeket, grafikákat szülőhelyének, Vésztőnek ajándékozta. A festő szülővárosának ajándékozott hagyatéka jelentős értéket képvisel a magyar képzőművészetben. Budapesten hunyt el 1992. szeptember 10-én.

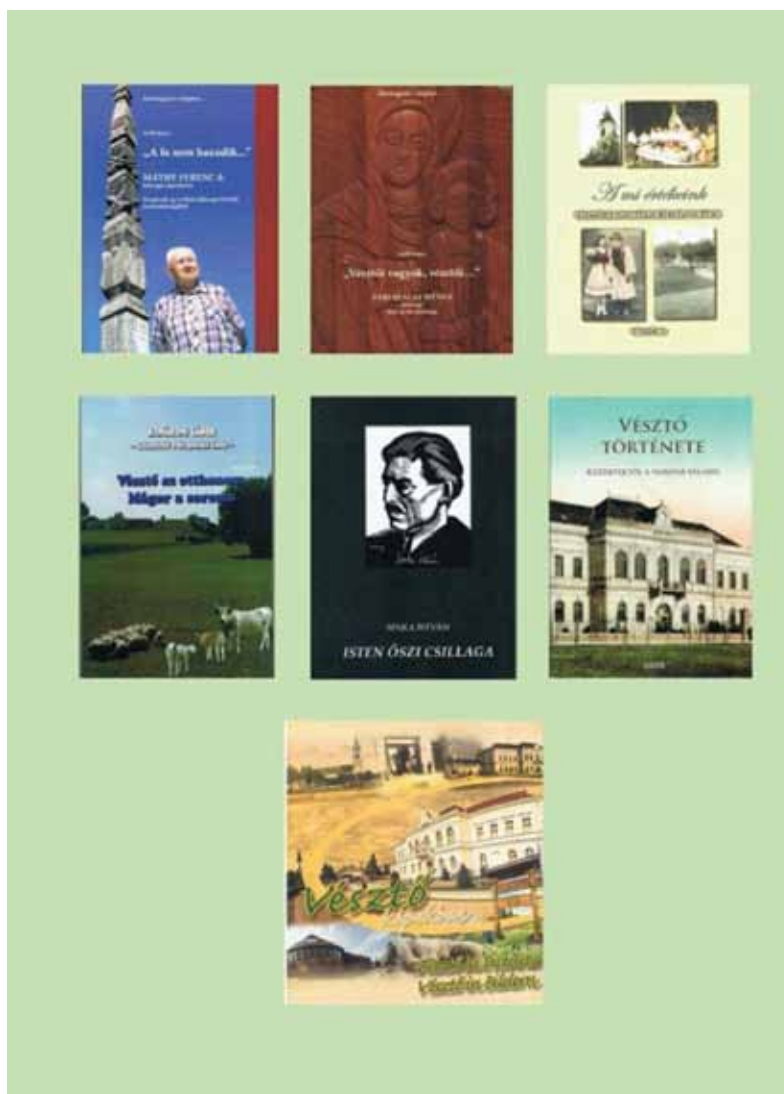

VÉSZTŐ HELYTÖRTÉNETI KIADVÁNYAI

Vésztő nem csak történelmi múltjáról, emlékhelyeiről, természeti- és épített környezetéről, hanem a Sárrét népi hagyományainak őrzéséről, kulturális és gasztronómiai, kézműves programjairól egyaránt híres. A településről szóló, általában az önkormányzat és intézményei által szerkesztett, kiadott könyvek száma és minősége szinte egyedülállónak tekinthető a Sárréten és környékén. Először 1973-ban jelentették meg a település történetének átfogó monográfiáját, Vésztő története címen, melynek harmadik, átdolgozott, bővített kiadása már igyekezett megfelelni a kor tudományos követelményeinek. 2014-ben a Vejsze Kulturális Egyesület kiadásában megjelent a Vésztő képekben című könyv, amely virtuális sétára invitálja olvasóit a képek segítségével. 2012-ben megjelent Csüllög Sándorné „A mi értékeink” című kötete, mely a helyi szokásokat írja le. A személyes jellegű visszaemlékezések kategóriába sorolható díszpolgárunk, Komáromi Gábor „Vésztő az otthonom, Mágor a sorsom” című műve, amely nem csak egy életrajzi visszaemlékezés, hanem kitűnő szociológiai esettanulmányok tára is. Vésztő polgárai nagy odafigyeléssel ápolják Sinka István emlékét, s büszkéek arra, hogy a Nagyszalontán született költő Vésztőn bontakoztatta ki írói tehetségét. Nem véletlen tehát, hogy a város törekedett arra, hogy minél szélesebb közönséghez eljussanak művei. A nyolcvanas évektől kezdve jelennek meg a Sinka kötetek Medvigy Endre szerkesztésében. Népművészeti kategóriát képvisel Széll János „A fa nem hazudik...” és „Vésztői vagyok, vésztői...” kötete, melyek a vargasi Máthé Ferenc és a vésztői Vári-Szalay István fafaragók munkásságát mutatják be.

SÁRRÉTI BIRKAPÖRKÖLT-FŐZŐ VERSENY

A Sárréti Birkapörköltfőző-verseny Vésztő Mágoron az észak-békési térség legnagyobb múlttal rendelkező gasztronómiai eseménye, mely része a megyei gasztronómiai fesztiválsorozatnak is. A Vésztő-Mágori Történelmi Emlékhely közel 14 hektáros területének idegenforgalmi látványossága, látogatottsága tálcán kínálta annak a lehetőségét, hogy itt nagyobb szabadtéri rendezvényeket lehet tartani. Így vetődött fel az a gondolat – 1990-ben –, hogy a „Soproni Piknik”-hez hasonlóan itt is lehetne egy országok közötti találkozót szervezni. Sopronban a piknik gondolata és gyors megvalósítása a vasfüggöny lebontását célozta, a Mágori Piknik célja úgy lett megfogalmazva, hogy a keleti határon meglévő „láthatatlan vasfüggöny” lebontását segítse elő. Ez annyit jelent, hogy túllépnek a határokon, kapcsolatot teremtenek a határon túli magyarokkal, ápolják kultúrájukat és hagyományaikat, s felvezik a kapcsolatot az ottani települések vezetőivel. A Vésztő-Mágori Történelmi Emlékhelyen 1990 és 2006 között minden év nyarán megrendezésre került a Sárréti Piknik, melynek egyik programja a verseny, ahol a mindenkor rendezők törekvése szerint biztosították valamennyi korosztály színvonalas szórakozását. A környék, a megye és az ország népszerű sztárjai léptek fel augusztus 20-a környékén a mágori dombok között felállított színpadon.

A Sárréti Piknik az évek során, mint a kistérség kiemelkedő eseménye, több ezres tömeget megmozgató „nép-ünnepély” nőtte ki magát, melyre az egész országból, sőt határon túlról is érkeztek jelentős számban vendégek. A Piknik keretében 2000-ben rendezték meg először a Sárréti Birkapörköltfőző-versenyt. A sárrét pusztái évszázadokon keresztül kiváló lehetőséget nyújtottak és nyújtanak mai is a juhtenyésztésre. A sárrét nagy írói, költői, köztük Sinka István is megjeleníti a juhász életet, a zamatos birkapörköltet. Ezek a történelmi és irodalmi emlékek késztették a szervezőket arra, hogy gasztronómia hagyományt teremtsenek a főzőverseny megszervezésével. A főzőverseny 2002-től kezdve hivatalosan is a Békés megye gasztronómiai rendezvényeinek sorába tartozik.

2006-tól a Sárréti Piknik helyét átvette a Mágori Fesztivál, melynek célja elsődlegesen a Sárrét kultúrájának, hagyományainak bemutatása. A főzőversenyen minden esztendőben szakértő zsűri bírálja el, kinek a bográcsában fő a legízletesebb birkapörkölt.

VÉSZTŐI KOVÁSZOS KENYÉR

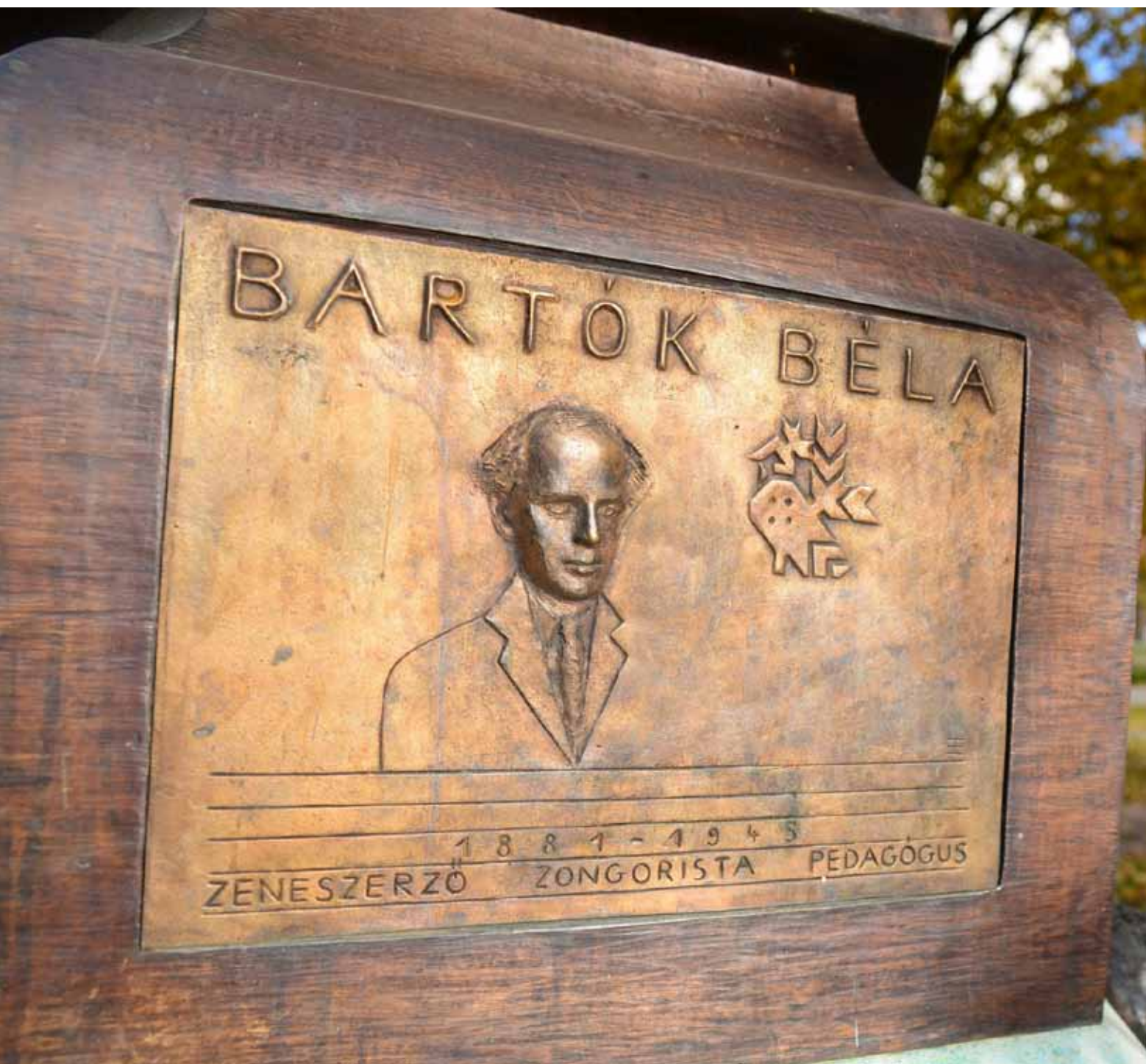

A vésztői kovászos fehér kenyér a legjobb minőségű búzalisztből, hagyományos kovászos eljárással készül a régi vésztői házikenyerek sütési eljárásai alapján. A kovász érése alatt természetes módon alakulnak ki a kenyér íz- és aromaanyagai. Ez a termék rendelkezik a jó minőségű kovászos kenyerek alapvető tulajdonságaival: fényes, csempes, ropogós héjszerkezet, rugalmas, a héjtől nem elváló, szeletelhető, kenhető, nem morzszálódó, egyenletesen lazított, de nem fújtatott, finom illatú és ízű bélzet. A helyiek büszkék arra, hogy ez a hagyományos kenyér a megyében, és azon kívül is keresett sütőipari termék. Romlás nélkül, több napig fogyasztható és tárolható. Szeletelve, csomagolva is forgalmazzák, tartósítószer nem tartalmaz. Magában fogyasztva is maradandó élvezetet biztosít. A Sütő Kft. a kilencvenes évektől kezdve süti ezt a kenyértípust, mely valószínűleg Vésztő egyik emblemikus élelmiszeripari terméke.

BARTÓK BÉLA VÉSZTŐI GYŰJTÉSŰ NÉPDALAI

Bartók Béla szerteágazó munkásságának egyik legmeghatározóbb részterülete a népzene kutatás, a népdalgyűjtés és a tudományos rendszerezés. Az 1881. március 25-én megszületett Bélát, a nála négy évvel fiatalabb húga, Elza követte, aki 1904-ben férjhez ment Oláh Tóth Emilhez, Wenckheim Dénes vésztő-sziladpusztai uradalmának gazdatisztjéhez. Bartók a XX. század első éveiben – még zeneakadémista korában – érdeklődéssel fordult a magyar népzene felé. Az akadémia végeztével a családi kapcsolatokat felhasználva, 1905 júliusában indult el – éppen Békés megyébe, először húgához Sziladra – a népzenei gyűjtés tervével, ahol rokonok és barátok fogadták, majd a Vésztő határában lévő Kertmegpusztára is ellátogatott. 1906-ban már két alkalommal kereste fel rokonait és végezte dalgyűjtő munkáját.

Ebben az időben nagyon sok népdalt jegyzett le vésztői adatközlőktől:

Jakucs Rózától

- A kertmegi káposzta...
- Beültettem kiskertemet a tavasszal...
- Csillag Boris tudom a nevedet...
- Este van már, csillag van az égen...
- Ettem szőlőt most érik, most érik, most érik...
- Fehér Panna bő szoknyája...
- Hej, Vargáné káposztát főz...

Szombati Zsuzsától (16 éves)

- Túl a Tiszán csikós legény vagyok én...
- Kását ettem, megégettem a számat...
- Esik eső.....

Egy fiatalasszonytól (kb. 20 éves)

- Elvesztettem lovam citrusfa erdőben...

Kira Mihályné Ökrös Rózsától

- Angyali Borbála

GÖNCZY BÉLA MUNKÁSSÁGA

Gönczy Béla 1886-ban Tyukodon született és 1960. november 16-án Vésztőn hunyt el. Lelkészcsaládból származott, apai ágon Ady Endrével, anyai ágon Baltazár Dezsővel, a tiszántúli egyházkerület püspökével állt rokoni kapcsolatban. Elemi iskoláit Tyukodon, középiskoláit Szatmáron, a teológiát Debrecenben végezte. Negyedéves teológusként került először segédlelkésznek Vésztőre, 1907–1910 között töltötte be ezt a tisztséget. Vésztői lelkésznek 1911. február 7-én hívta meg az egyházközség. Az állást 1911. február 23-án foglalta el. Beiktatásán részt vett Baltazár Dezső püspök is. A vésztői szolgálatot 1954. február 7-ig látta el, akkor vonult nyugdíjba. Nyugdíjas lelkészként is a parókián lakott 1960. november 16-án bekövetkezett haláláig. Gönczy Béla a vésztői gyülekezetnek az egyik legismertebb lelkipásztora volt, nagy műveltségű tudós teológus, dinamikus igehirdető, egyházkormányzó és felelős közéleti ember. Közreműködésével jelentette meg 1933-ban a szeghalmi Református Péter András Gimnázium a Vésztőn költővé vált Sinka István első verseskötetét Himnuszok Kelet kapujában címmel. Nemcsak egyháza, hanem szolgálati helye, Vésztő életében is fontos, közéleti, politikai és művelődéspolitikai szerepet játszott. Szerkesztette és maga adta ki a Vésztő című időszaki kiadványt és 1922–29 között az évenként megjelenő Kalendáriumot. Ezekben, folytatásokban közölte az 1800-as évek közepéig Vésztő történetét. Ugyanígy dolgozta fel a vésztői egyházközség történetét is. 1934–39 között szintén maga adta ki a Református Közélet című kiadványt. E folyóirat – ahogyan az alcím is jelölte: „A gyakorlati egyházi élet folyóirata” – negyedévente jelent meg, s abban, korának nagynevű tudósai is publikáltak.

Gönczy Béla fontos és következetes harcosa volt az ifjúság nevelésének. Arra törekedett, hogy minél több gyermek részesüljön református szellemű oktatásban, nevelésben. Lelkipásztorsága alatt épült az „összenyitós” iskola, a Wesselényi utcai leányiskola és nevelői lakás, Komlódi-falván két új iskola és egy-egy nevelői lakás. Fontosnak tartotta a fiatal korosztály megszólítását, így munkássága alatt alakult meg a Keresztyén Ifjúsági Egyesület (KIE), amely több éven át aktívan és tevékenyen működött. A KIE-tagok hasznos foglalatossággal tölthették szabadidejüket, műkedvelő előadásokat tartottak. Pártfogolta és anyagilag is támogatta a nehéz sorsú, tehetséges fiatalok tanulmányait.

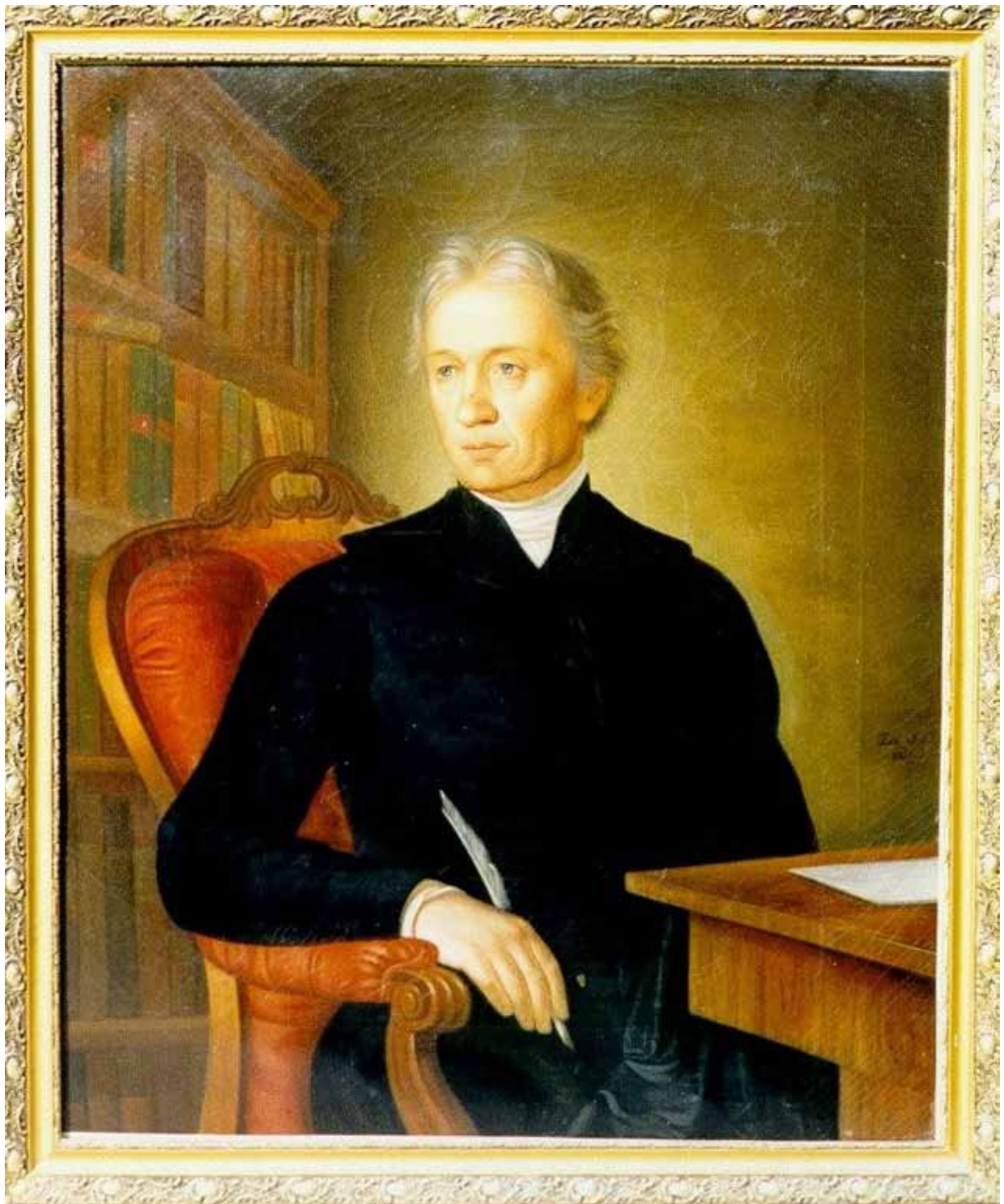

KIS BÁLINT MUNKÁSSÁGA

Kis Bálint 1772-ben Vésztőn született és 1853. március 25-én Szentesen hunyt el, református lelkész, történész, pedagógus, a Magyar Tudós Társaság levelező tagja. Sokoldalú szakírói munkásságából különösen a magyar őstörténetre vonatkozó kutatásai és néprajzi jelentőségű feljegyzései emelkednek ki.

A Debreceni Református Kollégiumban folytatott teológiai tanulmányokat. 1795-től 1798-ig a vésztői népiskola rektora volt, majd 1798–1799-ben a jeni egyetem előadásait hallgatta. Útban hazafelé rövidebb tanulmányutat tett a Német-Római Birodalomban, főként annak csehországi és ausztriai részében. Ezt követően több mint ötven esztendőn át, 1799-től haláláig a szentesi református eklézsia lelkésze volt. Ezzel párhuzamosan 1835-től Csongrád vármegye táblabírájaként, 1836-tól a békés–bánáti református egyházmegye espereseként és iskolai felügyelőként is tevékenykedett. Találmányát, a szentesi vaseke lerajzolása és elkészítése módjának előadása című munkájában ismertette saját eketalálmányát, amivel kora mezőgazdasági munkáját forradalmasította. Kis Bálint (aki érdekes módon Vésztőn Kis Bálintként, Szentesen Kiss Bálintként írta nevét) munkásságával, mind a vésztői, mind a szentesi reformátusok, valamint a kultúrát szerető emberek életében kiemelkedő szerepet játszott, eketalálmányával pedig a földművelők munkáját könnyítette meg.

**MOLNÁR ANIKÓ, HABÁN KERÁMIA-,
BÚTOR-, ÉS ÜVEGFESTŐ MUNKÁSSÁGA**

Érettségi után kézműipari iskolában porcelánfestőként végzett, majd megismerkedett a habán kerámia festésével. Később a pedagógus pályát választotta, de alkotókedve töretlen volt, így kerámiaműhely hiányában a népi bútorfestés felé fordult. Sok éven keresztül a tanítás mellett a kikapcsolódást jelentette a tárgyak díszítő festése, ami egyre fontosabbá vált számára. 2008-ban épült meg a műhelye és még ebben az évben férjével megalakították a Kreacio-Art Kft-t.

Azóta lehetősége van újra kerámiát festeni, természetesen folytatva a bútorfestést és idő közben saját módszerrel való üvegfestést is kifejlesztette, amit szintén szívesen végez, egyéb kézműves tevékenységek mellett. Fő tevékenysége a habán jellegű kerámiatárgyak festése, a népi bútorfestés és az üvegfestés.

Igyekszik a megrendelők igényeit magas színvonalon megvalósítani és az egyedi vonásokat megjeleníteni a kívánt tárgyon. Az elkészített kerámia, bútor vagy üveg hosszú évekig különleges díszei lehetnek otthonának.

Munkái között néhány zsúrizett tárgy is szerepel, több alkalommal csoportos kiállításokon is részt vett.

A műhelye nyitott, a vásárláson kívül telefonos egyeztetést követően a kerámia- bútor- és üvegfestés rejtelmibe is betekinthez az érdeklődő, de akár ki is próbálhatja ezeket a festési technikákat.

Molnár Anikó művészete egyedi. A kézzel készült egyedi tervezésű tárgyakkal szeretné elődeink örökségét tovább formálni, a tárgyi környezetünket személyessé tenni. Véleménye szerint erre a mintegy 300 éves technikára is nagyon ráfér, hogy még tovább népszerűsítsük. Az általa készített kerámiák megállják a helyüket a modern és a népi hagyományokat őrző lakásbelső díszei és használati tárgyai között is.

VARGA GIZELLA, NÉPMŰVÉSZ MUNKÁSSÁGA

Varga Gizella Vésztőn, a Mágori tanyán született 1952. április 12-én. Huszonegy éves koráig élt ebben a csodálatos természeti környezetben. Édesapja a hosszú téli estéken fűzfavesszőből készített szebbnél szebb használati tárgyakat, kosarakat, haltartókat, kötött hálókát, font karikás ostort. Édesanyja kenderből, vászonból szőtt használati és díszítő tárgyakat. A szülőktől sajátította el a szakmai fogásokat, s örökölte a művészi hajlamát.

Hat éves, amikor már a kezébe vette a tűt és a fonalat, s készítette az első hímzéseket, a szövésben az anyagokat és szőtt. Vésztőre járt be iskolába, valamint gimnáziumba is. Érettségi után Szarvason elvégezte a Mezőgazdasági Főiskolát, s 1973-tól 1991-ig a Vésztői Körösmenti Mezőgazdasági Termelő Szövetkezetben agrárszakemberként dolgozott. A rendszerváltást követően, 1992-től 2011-ig a Tarhosi Gyógypedagógiai Intézet Speciális Szakiskolájában tanított, mezőgazdasági, kosárfonás, szőnyegszövés szakmai elméletet, gyakorlatot. Ebben az időszakban 17 évig volt osztályfőnök és munkaközösség vezető. Sok diák járt Tarhosra Vésztőről is, s többen remek eredményeket értek el a tanulmányi versenyeken. Fő célként tekintette azt is, hogy látogassák a Vésztő-Mágori Történelmi Emlékhelyet, ahol az akkori igazgató Komáromi Gábor nagy szeretettel fogadta őket.

1994-től 2014-ig a Vésztői Sérült Gyermekekért Egyesületénél dolgozott, ahol a fiataloknak megtanította a szőnyegszövés fortélyait. Sikeres „Mini Farm” pályázat keretében állattenyésztési és kertészeti ismeretek elsajátítását segítette. A Békés Megyei Népművészeti Kiállításon az egyesület számos díjban részesült már. Több mint két évtizede tagja a Békés Megyei Népművészeti Egyesületnek, s ez idő alatt több min 20 alkotását zsűrizték. A Sárrét Turizmusáért Egyesületnek is tagja, amelynek keretein belül nemcsak Vésztő, hanem a Sárrét hírnevét is öregbíti. Korábban munkái Ausztriába is eljutottak, ahol Dorugaisten-ben magyar képzőművészek mutatkozhattak be, köztük a 2008-ban alakult Csingrádi csapat tagjai is. A vésztői Tájház szövő foglalkozásain is rendszeresen részt vett, mint foglalkozásvezető, valamint a Kis Bálint Református Általános Iskolában 2011 óta oktatja a kis mesterségeket. A népművészeti táborok örökös résztvevője. Általa tanulják meg a tábor lakói a szövés rejtelseit és technikáját. Rendszeresen részt vesz a hagyományőrző napokon.

VÁRI SZALAY ISTVÁN, FAFARAGÓ MUNKÁSSÁGA

Vésztőn született kisiparoscsaládban. Édesapja fodrászmesterként dolgozott, a fiát is csak a fodrászként tudta elképzelni. Ezért csak azt követően bocsátotta útjára, hogy 1951-ben sikeres szakmunkás vizsgát tett. Ezt követően, 17 évesen kezdte el a maga életét élni, majd érettségizett, letöltötte a katonai idejét, ezután pénzügyi szolgálatot teljesített. 10 év után újra Vésztőre jött, családot alapított, és visszatért a fodrász szakmához, majd újabb 10 év elteltével a Kisiparosok Járási Titkára lett 8 évig.

Az ezt követő két évben a Kéményseprő és Tüzeléstechnika Vállalat művezetője volt, majd Vésztőre hívták kommunális szolgálatvezetői állás betöltésére, és ebből a munkakörből ment nyugdíjba. Gyermekkorától mindig készítette valami arra, hogy formába faragja a falusi emberek szorgos életének egy-egy mozzanatait. A fa szerelmese lett. Kialakította egyéni technikáját, maga készítette a szerszámain. Gyűjtögette a régi faragó emberek megmaradt mintáit és alkalmazta azokat.

Tanító és néptánc oktató felesége biztatására elvégezte a Díszítőművészeti Oktatói „C” kategóriájú tanfolyamot. Oktatóként a hosszú évek alatt kialakult fogásokat át tudta adni az érdeklődő gyermekeknek.

Faragó szakkört szervezett 1980-85 között Vésztőn, Szeghalmon és Békéscsabán. Járási faragótábort három, országos, nemzetközi, megyei rendezésben Szanazugban két alkalommal vezetett. A szabadságát évtizedeken át alkotó-, faragótáborokban töltötte, megfordult Sárospatakon, Kígyóson, Kecskeméten, Kunhegyesen, Mezőhegyesen, Békéscsabán, Szolnokon, ahol játszótéri elemeket, székely kapukat készített. Munkájáért számos elismerő oklevelet kapott, a Szolnok Városi Tanács annak idején „Társadalmi Munkáért” arany fokozatával ismerte el teljesítményét.

A vésztői óvoda részére is készített játszótéri elemeket, s az ő keze munkáját dicséri a Vésztő-Mágori Emlékfa is, amit dr. Istvánfi Gyula tervei alapján készített. Ő munkája a települést díszítő négy beköszöntő tábla is.

Kiállításokra, rendezvényekre mindig szívesen ad anyagot. Az Országos Népművészeti Zsűri négy figuráját fogadta el. Sík- és domború faragással készített figurák, faliképek, tükrösök (békési motívumokkal) kerülnek ki keze alól. Kedvenc témája a paraszti élettel kapcsolatos munkaábrázolás.

Az építészetben is nagy jelentősége van a díszítő jellegű fafaragásnak, igazi területe azonban a használati tárgyak és bútorok ékesítése. A legművészebb fafaragás a faszobrászat terén található, melyből Vári Szalay István nagyon sokat alkotott. Faragásainak alakjai az egyszerű, mindennapi munkában megfáradt embereket ábrázolja kiváló művészi tehetséggel. Az ábrázolásokban kiemelkedő az arc megformálása, mely hűen tükrözi az adott emberi érzést.

VÉSZTŐI NÉPRAJZI GYŰJTEMÉNY

Az 1960-as, 1970-es években az úttörőcsapatok kezdték a régiségek gyűjtését Vésztőn. Később, 1975 és 1985 között ismét gyűjtőmunkát szerveztek az iskola nevelői. A gyerekek szorgalmának köszönhetően, közel 500 db tárgy került megőrzésre az akkori tanácsháza padlásán. A vésztői civilszervezetek közül talán a VÉTE (Vésztői Település-szépítők Egyesülete) volt az első, aki céljai között megjelölte a hagyományőrzést, azon belül is szorgalmazta egy olyan ház megvásárlását, amely méltó helyet biztosítana a korábban összegyűjtött tárgyaknak. A megvalósulás azonban évekig váratott magára. 2004-ben, amikor a Városháza tetőcseréjére került sor, az egyesület lelkes tagjai elhatározták, hogy a padláson porosodó tárgyakat védelmük alá veszik. Ekkor vásárolta meg az Önkormányzat a Kossuth L. u. 14. szám alatti ingatlant.

A ház valószínűleg a XIX. század második felében, az 1880-as években épült. Építője nem ismert, de elmondások alapján a 30-as évek végén, Szőke István volt a tulajdonosa, aki egyébként tanyán lakott, a Szopori hídnál. A házat csak időnként látogatták, télen szánkóval, nyáron lovas kocsival. Volt egy fiuk, aki a fronton életét vesztette. Az asszony a hír hallatára megbetegedett és csakhamar meg is halt. Miután Szőke István egyedül maradt, összeállt özv. Szombati Gábornéval, akinek három gyereke volt; Gábor, Margit és Teréz. Együtt beköltöztek a tanyáról, majd amikor Terka néni (Szombati Gáborné) magára maradt, Terus lánya gondozta őt haláláig. Szombati Teréz (Terus), „kesztyűs” Turbucz Imréhez ment feleségül, aki ismert kocsmáros volt az állomási kocsmában. Nekik két leány-

gyermekük született, Erzsébet és Mária. Erzszi Németországba ment férjhez, Marikáék (Parázs Zoltánné, férjével és gyermekével) még több évig lakták ezt a házat, mindaddig, amíg újonnan épített házukba nem költöztek. Néhány év múlva, ahogy Terus néni meghalt, az öreg házat eladták az önkormányzatnak. Így valósulhatott meg az álom, hogy otthona lett a tárgyi örökségnek.

A ház úgynevezett gazdaháznak épült, melynek tagoltsága az akkori kor építési módjának megfelelő: szoba, konyha, szoba, kamra, nyári konyha, istálló. Az épület nagyméretű téglalapra vályogtégglából épült. Nyílászárói, az utcai szobában található ablakok kivételével, még eredetiek, a helyiségek burkolata pedig a huszadik század első felében készülhetett. A vásárlást követő évben, Leader pályázat keretében lehetőség nyílt felújítási munkálatokra: aláfalazás, ablak- és burkolatcsere, tető- és kéményjavítás, valamint vizesblokk kialakítás. A romos istálló helyére került a vizesblokk, a gazdasági épületek helyére egy fedett szín, úgynevezett pajta épült a Véte jóvoltából. Az udvar hátsó részére pedig egy fedett kerti pihenő, melyben egy tűzhellyel egybeépített kemencét is kialakítottak. Később, az udvar másik oldalán, egy sikeres pályázat eredményeként „górészínpad” épülhetett, az utóbbi kettő is a Véte pályázatának eredményeként. Sok-sok aprólékos munka után, végre berendezésre került a ház és megnyitotta kapuit a látogatók előtt. Az utca felőli szobába, az úgynevezett „nagyházba” sikerült a XX. század elejének (az 1920-as, 30-as éveknek) megfelelő bútorokat elhelyezni, persze ekkor még kiegészítők nélkül. A konyha berendezési tárgyai, az 1950-es, 60-as évekből valók, míg a kemencés szobába, a szövés kellékei (szövőszék, állványok) kerültek, így szövőszobának nevezték el. Ez a helyiség más kézműves tevékenység végzésére is alkalmassá vált, pl. térszatyúrás, hímzés, tökfárgás stb. A folyosóról nyíló kamra berendezési tárgyai, ugyancsak a múlt század elejét idézik, ahol a kenyérsütéshez és más ételkészítéshez szükséges tárgyak, edények és eszközök lettek elhelyezve. A múltat idézik a mezőgazdasági eszközök is, amelyek a nyitott színben, illetve a pajtában kerültek kiállításra. A kamra alatt egy viszonylag nagyméretű pince van, ide hordók és demizsonok kerültek.

EGYSZER VOLT EGY GIMNÁZIUM VÉSZTŐN

1963-ban indult újra a gimnáziumi oktatás Vésztőn. Ekkor már túl volt országunk a II. világháború okozta pusztításokon, túl a helyreállítás és az újrakezdés keserves, nehéz időszakán, és túl az 56-os forradalom okozta sebekén. A viszonylag békés időszakban újra megnőtt az igény a továbbtanulásra, magasabb műveltség megszerzésére. Új távlatok, új lehetőségek nyíltak meg a fiatalok előtt. A háború utáni évtizedekben jelentősen megnőtt a gyermeklétszám. Változott az iskolarendszer is a 8 osztályos iskola bevezetésével. Nagy létszámú osztályok voltak, nem volt ritka a 40-45 fős létszámú osztály sem. Ezekből egyre többen akartak továbbtanulni közép-és felsőfokon egyaránt. A meglévő középiskolák nehezen tudták ezt a megnövekedett igényt kielégíteni. Különösen a városi kollégiumok lettek túlzsúfoltak, férőhely hiányával küszködtek. A városi középiskolák, kollégiumok súlyosbodó gondjainak megoldására született a kormánynak (oktatásügynek) az a határozata, hogy vidéki kisvárosokban, községekben – ahol erre megfelelő hely és megfelelő tanerő van – létre kell hozni az általános iskolák keretein belül úgynevezett „kisgimnáziumokat”. Ezzel is az volt a cél, hogy a szegényebb községi, falusi gyermekeknek is legyen lehetőségük tanulni helyben vagy közelben, ne kelljen kollégiumba menni.

Békés megyében először 1962-ben indult gimnáziumi osztály. Másodikként 1963-ban a vésztői Bartók Béla Általános Iskola kapott megbízást gimnáziumi osztály indítására. Egyelőre csak az általános iskola keretein belül. Nagy öröm és megtiszteltetés volt ez, de nagy gond és felelősség is. A legfontosabb és legnagyobb gond a megfelelő tantermek biztosítása. Ebben segített a község vezetősége is, és a helyi KISZ-szervezet székházát, a Komlódi féle házat ajánlotta a fel a gimnázium számára. Itt volt tantermek kialakítására alkalmas hely, és lehetőség volt a további bővítésre is. Így indult szeptemberben két osztállyal a gimnázium. 54 tanulóval (71 volt a jelentkező, de voltak, akik már a kezdésnél lemorzsolódtak, mások később maradtak ki). Az érettségiig 54-en jutottak el. A gimnázium felvevő területe Vésztő 1. és 2. sz. Általános Iskolája, Békéscsaba, Újiráz, Okány és Körösújfalú és Komádi közös igazgatásában működött a Bartók Béla Általános Iskolával. Az igazgató Leiner Gyula volt. A tantestület tagjainak egy része a Bartók Iskola nevelői közül került ki. Besegített a Móra Ferenc Általános Iskola igazgatója, Nagy Károly történelem szakos tanár. Jött egy frissen végzett magyar-orosz szakos tanár, Szabó Eszter és Német Edit magyar-történelem szakos tanár. A második idegen nyelvet, a franciát Kiss János francia szakos tanár tanította. Ezzel egyidőben elkezdődött, és 1969. november 7-én átadásra is került az új 2 emeletes 8 tantermes gimnázium. A következő tanévben ismét két osztály indult. Nőtt a tantestület is. Friss diplomás tanárok érkeztek: Csüllög Etelka magyar-orosz, Daru Mária magyar-történelem, Benke János és Benke Jánosné biológia-fizika szakos tanárok. A következő tanévben ismét bővült új osztállyal a gimnázium, és több új nevelővel, Zsoldos Miklós kémia, Szabó Gábor és Vaszkó Tamás matematika, Holub Teréz történelem szakos tanárral egészült ki a kisgimnázium tantestülete. A megfelelő szakos ellátottság biztosítása mellett ugyanilyen fontos feladat volt az iskola számára az elfogadható környezet és a tárgyi feltételek biztosítása, a tanításhoz szükséges szemléltető eszközök beszerzése. Ez részben az iskolai költségvetésből történt, de támogatást nyújtott a község, Járási Művelődési Osztály és akadtak jó szándékú önkéntes adományozók is. Az 1964-es költségvetési évben 167.812 Ft-ot bocsátottak a gimnázium rendelkezésére a szükséges eszközök beszerzésére. Ezen kívül a Járási Művelődési Osztály 15.000 forintot juttatott az intézménynek, az Országos Széchenyi Könyvtár 20.000 Ft értékű könyvet adományozott.

Sok fiatal diplomás érettségizett egykoron ebben a gimnáziumban:

nappali tagozatos tanulók száma:	502 fő
levelezőn érettségizett:	206 fő

érettségi után tovább tanulók:

egyetemen:	38 fő
főiskolán:	181 fő
érettségire épülő szakiskolát végzett:	141 fő
egyéb felsőfokú képesítést szerzett:	14 fő

Ezen diákok közül került ki több, országos hírnévre is szert tett felnőtt: pl.:

Bordács Erzsébet-orvosi egyetem, Győrfi Anna-közgazdasági egyetem, Domokos Zsuzsanna-képzőművész, Szabó Ilona-jogi egyetem, Borbíró Éva-gyógyszerész, Hírják Antal-állatorvos, Bottyán Gizella-jogi egyetem, Csókási

Éva-jogi egyetem, Németi Pálma-orvosi egyetem, Kovács Anna-gyógyszerész, Szombati László-állatorvos, Jámbor Ilona-orvosi egyetem, Takács Erzsébet-jogi egyetem, Bak Sándor-jogi és közgazdasági egyetem, Egri Gyula-orvosi egyetem, Oláh Ernő-jogi egyetem, Szücs János-jogi egyetem, Koós György-orvosi egyetem, Csók Edit-orvosi egyetem, Péntes Irén-jogi egyetem, Szőke Veronika-jogi egyetem.

Rajtuk kívül minden évfolyamból 8-10 fő tanári, tanítói, óvónői főiskolát végzett nappali tagozaton vagy munka mellett, avagy kertészeti-mezőgazdasági főiskolát.

Az érettségire épülő szakiskolát végeztek, akik főleg az egészségügyben helyezkedtek el, munka mellett végezték tanulmányaikat. Egyéb felsőfokú végzettséget szerzett diákok pedig később a tanácsnál, TSZ-nél vagy a vasútnál kaptak munkalehetőséget.

A vésztői gimnázium egykori diákjai rendszeresen találkoznak, és felelevenítik az alma materükkel kapcsolatos emlékeket. A vésztőiek emlékeztében folyamatosan jelen van az egykori gimnázium, a mai napig fontos intézménynek tartották a település történetében.

SÁRRÉTI BIRKAPÖRKÖLT

A Sárrét egyik hagyományos, régi étele a birkapörkölt, melyet sokszor odakint a mezőn, a legelőn készítettek el a pásztorok, aratók. Egyszerűsége, könnyű elkészíthetősége miatt vált népszerűvé az Alföldön főleg ott, ahol a juh-tartás volt a jellemző. Vésztőn, a Kis-Sárréten évszázados múltra tekint vissza, és nagyobb, jelentősebb események alkalmával is készítették.

Hozzávalók – 4 adag

2-2,3 kg birkahús

4-5 közepes fej vöröshagyma

3 db házi paradicsom

1 db nagy húspaprika

1 db erős zöldpaprika

4 db közepes gerezd fokhagyma

só, bors, paprika, kömény, bor

A felszeletelt hagymát megfonnyasztjuk, piros paprikával ízesítjük, majd hozzáadjuk a kockára vágott birkahúst. Megsózzuk, és néhány percre kevergetjük, hogy a hagymás szaft jól átjárja a húst. Kicsi vízzel felöntjük, de csaknem a maga levében főzzük puhára. Tegyük bele a paradicsomot és a paprikát és ízlés szerint borral is főzhetjük.

Szüreti birkapörkölt

A szüretelés mindig jó hangulatban zajlott, beszélgettek, viccelődtek az emberek néha még dalra is fakadtak. Délben tartottak egy rövid pihenőt, ekkor elfogyasztották, amit a gazdasszony csomagolt, jót ittak rá, és folytatódott a munka mindaddig, amíg fürtök voltak a szőlőtőkén. Általában délután öt órára végeztek, hiszen ahol több volt a szőlő, oda több segítséget hívtak. Ekkor hazaindult a vidám társaság, olyan jókedvvel, mintha egész nap nem is hajladoztak, görnyedeztek volna a szőlőtőkék körül.

Mire hazaértek, odahaza elkészült a finom birkapörkölt sós krumplival. Amelyik háznál sok volt a segítség, és a gazda jómódú volt, ott egy egész birka bánta a szüretet. Ezt kora hajnalban nyúzta meg a gazda, nem lévén fagyasztóláda a tároláshoz. Ahol kevesebb hús is elég volt, ott gyakran összetársultak más szüretelőkkel, közösen vágtak egy birkát, és a húst elosztották egymás között. Itt csak arra kellett ügyelni, hogy a szüret egy napon legyen, mert ha nem, akkor a húst legfeljebb a kútba leengedve tárolhatták. Ez játszotta a hűtőszekrény szerepét. A finom, kicsit csípős pörköltből mindenki annyit szedhetett, amennyit meg bírt enni. Nem volt kiszámolva az adag. Sok helyen dívott olyan szokás, hogy nem volt mindenkinek külön tányér, egy nagy mély cseréptányérból általában ketten ettek, sok krumplit meglocsolva a finom szafttal, illetve puha kenyérrel mártogatva, az utolsó cseppig tisztára törölve a tányért. A gyerekek körében szokás volt, hogy a nyelvükkel nyalták tisztára a tányért, amiből ettek. (Ez legtöbb esetben bádogtányér volt, mert az nem törékeny). Vigyáztak minden falat ennivalóra, a kutya csak a csontokat kaphatta.

Amikor a társaság jóllakott, akkor borral „megitatták a birkát”, mondván, a birka a vizet nem szereti, kapott abból a nyári záporok során eleget!

SINKA ISTVÁN MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

A vésztői Sinka István Művelődési Központ, Népőiskola és Városi Könyvtár Észak-Békés egyik jelentős és fontos közművelődési intézménye, fenntartója Vésztő Város Önkormányzata. Alapító okiratát a képviselő-testület 2017-ben módosította, és az intézményt népőiskolaként is meghatározta. A Sinka István Művelődési Központ impozáns épülete több mint harminc éve épült, és a városházával valamint a református templommal együtt meghatározza a városképet. Negyedszázada az akkori városvezetés kezdeményezésére lakossági összefogással épült, a vésztőiek téglajegyeket vásároltak, hogy felépülhessen új művelődési otthonuk, és ez a tény mind a mai napig meghatározza a település lakóinak viszonyát az intézményhez. Sajátjuknak tekintik, figyelemmel kísérik a benne folyó munkát, a programokat, a változásokat, fejlesztéseket, és véleménynyilvánítással, együttműködő magatartással segítik szakmai céljaink elérését. A művelődési központ közvetlen szomszédságában található a városi könyvtár épülete, mely tervezett átalakítása, felújítása után a későbbiekben a népőiskolának is helyt ad, így a város központjában létrejöhet egy korszerű térségi feladatokat is ellátó tudásközpont, komplex kulturális infrastruktúrával és technikai háttérrel. A művelődési központ legfontosabb szakmai feladatai: a település hagyományainak ápolása, a helytörténeti, honismereti mozgalom fejlesztése, népművészeti hagyományőrző közösségek életre hívása, működtetése, a helyi és térségbeli civil szervezetek, egyesületek támogatása, az ifjúság kulturális életének fejlesztése, érdekérvényesítési, művelődési kezdeményezéseinek segítése, felnőttképzési programok szervezése, az egész életen át tartó tanulás lehetőségeinek megteremtése, nemzetközi kulturális és közművelődési kapcsolatok ápolása. Ezeknek a feladatoknak az intézmény maradéktalanul eleget tesz. Az elmúlt években tudatosan törekedett arra, hogy kulturális és képzési programjaival csökkentse a térség hátrányos helyzetéből adódó társadalmi egyenlőtlenséget. Több olyan európai uniós projektje is volt, melyek segítették az intézményt abban, hogy lehetőséget biztosítson a helyi közösségek fejlődésének, a fiatalabb korosztályok megismerhessék saját hagyományaikat, önmaguk képességeit, kitekinthessenek az európai kultúrára. Részt vett a helyi intézményekkel, civil szervezetekkel közösen olyan nemzetközi oktatási és kulturális programokban, melyek a nemzetek közötti együttműködést erősítették. Évek óta folyamatosan kapcsolatokat épít határon túli szervezetekkel, magyar közösségekkel, több általa szervezett programba bevonta őket, megvalósítóként vagy együttműködő partnerként. Az intézmény szakmai tevékenységének elismeréseként 2016-ban és 2019-ben is megkapta a Minősített Közművelődési Intézmény címet.

Tartalomjegyzék

Bevezető	5
Vésztő – egy történelmi város a Kis-Sárréten	6
Vésztő-Mágor Történelmi Emlékhely	7
A Népi Írók Szoborparkja Vésztő-Mágon	16
A vésztői Városháza	23
A vésztői református templom	28
A vésztői református templom szószéke	35
A vésztői református templom orgonája	38
A vésztői református parókia díszterme	40
A „Bagolyvár”	45
Vésztői FAKISZ házak”	50
A Holt-Sebes-Körös vésztő-mágori szakasza”	54
Sinka István munkássága	61
Lakatos Menyhért munkássága	64
Pardi Anna munkássága	66
Láng Ida munkássága	67
Metykó Gyula hagyatéka	68
Vésztő helytörténeti kiadványai	74
Sárréti Birkapörkölt-főző Verseny	75
Vésztői kovászos kenyér	81
Bartók Béla vésztői gyűjtésű népdalai	85
Gönczy Béla munkássága	87
Kis Bálint munkássága	88
Molnár Anikó, habán kerámia-, bútor-, és üvegfestő munkássága	90
Varga Gizella, népművész munkássága	99
Vári Szalay István, fafaragó munkássága	104
Vésztői Néprajzi Gyűjtemény	112
Egyszer volt egy gimnázium Vésztőn	116
Sárréti birkapörkölt	121
Szüreti birkapörkölt	123
Sinka István Művelődési Központ	124

